

**สรุปคำบรรยายโครงการเสริมสร้างทักษะ
การใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความและกฎหมายชำนาญพิเศษ
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค ๑ (ครั้งที่ ๑)
บรรยายโดยอาจารย์ประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์
บรรยายวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๗ สัปดาห์ที่ ๑**

สวัสดิ์ท่านผู้เข้าอบรมโครงการเสริมสร้างทักษะวิธีการใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความและกฎหมายชำนาญพิเศษทุกท่านนะครับ โดยในอดีตที่ผ่านมา ในวันอาทิตย์ทางสำนักอบรมก็จะมีการจัดบรรยายภาคทบทวนกฎหมายที่บรรยายในภาคนี้ๆหรือในบางกรณีก็จะมีการจัดอบรมกฎหมายพิเศษ แต่ในรอบ ๔ ปีที่ผ่านมาเนื่องจากเกิดสถานการณ์ของโรคโควิด จึงเป็นเหตุให้ในวันอาทิตย์นั้นทางสำนักอบรมไม่ได้ใช้สถานที่ในการจัดการบรรยายมาก่อน

ที่นี้ ทางคณะกรรมการอำนวยการอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาที่เล็งเห็นว่าในปัจจุบันนี้ในเรื่องสถานการณ์โควิดก็เบาบางลงแล้ว จึงเห็นควรให้มีการจัดหลักสูตรนี้ขึ้นมาซึ่งก็ได้รับความสนใจจากนักกฎหมายเป็นจำนวนมากพอสมควร ซึ่งมีผู้มาสมัครเข้ารับการอบรมเป็นจำนวนมากถึง ๕๖๑ คน โดยบรรยายภาคในลักษณะเช่นนี้ หายไปจากสำนักอบรมมาเป็นประมาณ ๔ ปีแล้ว

สำหรับโครงการสร้างเสริมทักษะในส่วนของการใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา โดยในส่วนของการใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น จะมีผู้บรรยายในส่วนนี้ประมาณ ๓-๔ ท่านและระยะเวลาในการบรรยายก็จะมีจำกัด เพราะฉะนั้นอาจารย์แต่ละท่านก็คงจะบรรยายได้ไม่ครบถ้วน เพราะฉะนั้นเราจะพยายามหยิบยกเอาประเด็นหรือเรื่องที่สำคัญ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มักจะใช้ในทางปฏิบัติกันเป็นประจำ ส่วนบางเรื่องนั้นท่านนักศึกษาก็อาจจะสามารถไปทำความเข้าใจได้เองเพราะเป็นเรื่องที่ไม่ได้ยุ่งยากมากนัก

ในส่วนของการใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ขอให้นักศึกษาจำหลักเอาไว้ก่อนนะครับว่าในการบรรยายของเรานั้น เราจะไม่พูดถึงคดีของศาลชำนาญพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นศาลแรงงานหรือศาลภาษีอากรหรือศาลทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศหรือคดีล้มละลาย เนื่องจากคดีชำนาญพิเศษเหล่านี้ จะมีกฎหมายวิธีพิจารณาความบัญญัติไว้โดยเฉพาะสำหรับคดีประเภทนั้นๆซึ่งตรงจุดนี้เราจะไม่หยิบยกมาบรรยาย

นอกจากนี้คดีของผู้บริโภค ซึ่งแน่นอนคดีผู้บริโภคนั้นเป็นคดีที่ขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาลมากที่สุดในยุคปัจจุบัน แต่สืบเนื่องจากคดีผู้บริโภคนั้น เราจะมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๕๑ บัญญัติวิธีพิจารณาความเอาไว้โดยเฉพาะ ซึ่งความจริงแล้วก็จะคล้ายกับคดี민โนสาเร่ ซึ่งส่วนนี้เราก็จะไม่หยิบยกมาบรรยาย ดังนั้นส่วนที่จะนำมาบรรยายนั้น ก็คือส่วนของคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ถือว่าเป็นกฎหมายแม่บทของกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศไทยเรานั้นไม่ว่าจะเป็นคดีประเภทไหน ส่วนใหญ่ก็มักจะอาศัยเค้าโครงในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งทั้งนั้น

ที่นี้ ก่อนที่เราจะลงไปในเรื่องเนื้อหาของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อาจารย์จะขอให้นักศึกษาทำความเข้าใจเรื่องประเภทคดีในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเสียก่อน ทั้งนี้เพราะคดีในแต่ละประเภทนั้น วิธีพิจารณาก็จะแตกต่างกัน

ซึ่งถ้าเราพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็จะทำให้เห็นว่ามี การแบ่งคดีออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ

ประเภทแรก ก็คือคดีโมโนสาเร่ ก็คือ คดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๘๙ ซึ่งถ้าคดีนั้นเป็นคดีโมโนสาเร่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๙๐ ทวิ ซึ่งบัญญัติเอาไว้ว่าในคดีโมโนสาเร่ ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามบทบัญญัติในหมวดนี้ กล่าวคือหมวดวิธีพิจารณาคดีโมโนสาเร่ ดังนั้นถ้าคดีที่ขึ้นมาสู่ศาลนั้นเป็นคดีโมโนสาเร่ เราจะต้องใช้วิธีพิจารณาคดีโมโนสาเร่บังคับแก่คดีประเภทนี้

ประเภทที่ ๒ จะเรียกว่าคดีสามัญ คดีสามัญ ก็คือคดีที่มีใช้คดีโมโนสาเร่ ยกตัวอย่างเช่น โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยฟ้องขอให้บังคับจำเลยชำระหนี้ตามสัญญาโดยมีจำนวนทุนทรัพย์หรือจำนวนเงินที่ฟ้องเมื่อคิดถึงวันฟ้องรวมต้นเงินและดอกเบี้ย ถ้าไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท คดีนี้ก็ถือว่าเป็นคดีโมโนสาเร่ตามมาตรา ๑๘๙ (๑) ซึ่งคดีโมโนสาเร่ประเภทแรกนั้น เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง โดยศาลแขวงนั้น จะมีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งเฉพาะคดีโมโนสาเร่ตามมาตรา ๑๘๙ (๑) เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา ๑๗ และมาตรา ๒๕ ดังนั้นถ้านักศึกษาไปว่าความในคดีของศาลแขวง ในส่วนของกระบวนการพิจารณานั้น ก็จะต้องใช้วิธีพิจารณาคดีโมโนสาเร่

หากเปลี่ยนตัวอย่างนะครับ คือโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดจากจำเลยจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท กรณีนี้จะเห็นได้ว่าทุนทรัพย์นั้นเกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งไม่ถือว่าเป็นคดีโมโนสาเร่ แต่จะเรียกว่าเป็นคดีสามัญ โดยก็ต้องไปยื่นฟ้องต่อศาลในระดับศาลจังหวัดหรือในกรุงเทพฯ ก็จะมีศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งตลิ่งชัน เหล่านี้เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีอีกประเภทหนึ่งนั่น ก็คือคดีไม่มีข้อยุ่งยาก โดยคดีไม่มีข้อยุ่งยากนั้น ก็คือคดีสามัญซึ่งไม่ใช่คดีโมโนสาเร่ แต่เนื่องจากเนื้อหาสาระของคดีที่ฟ้องมานั้นไม่ได้มีข้อยุ่งยาก กฎหมายจึงบัญญัติให้นำวิธีพิจารณาคดีโมโนสาเร่มาใช้บังคับแก่คดีประเภทนี้ โดยคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ก็คือ คดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๙๖ ซึ่งกฎหมายบัญญัติเอาไว้ว่าในคดีสามัญซึ่งโจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินจำนวนแน่นอนตามตัวเงิน ซึ่งการรับรองหรือการชำระเงินตามตัวเงินนั้นได้ถูกปฏิเสธ

เช่น โจทก์ฟ้องให้จำเลยผู้ส่งจ่ายเช็ครับผิดตามตัวเงินจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ก็จะได้เห็นว่าทุนทรัพย์คดีนี้เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาทไม่ใช่คดีโมโนสาเร่ แต่ถือว่าเป็นคดีสามัญ แต่เนื่องจากเข้าเงื่อนไขของมาตรา ๑๙๖ ซึ่งคดีฟ้องให้ชำระเงินตามเช็คนั้น เนื้อหาสาระของคดีไม่ได้มีความยุ่งยาก หากจำเลยยอมรับว่าลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็ค ก็จะไปเข้าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๙๐๐ วรรค หนึ่ง ซึ่งกฎหมายบัญญัติในเชิงสันนิษฐานว่าจำเลยจะต้องรับผิดเพราะฉะนั้น คดีประเภทนี้ การพิจารณาคดีก็จะเป็นเรื่องง่าย

หรือคดีฟ้องให้ชำระหนี้ตามสัญญาเป็นหนังสือ ซึ่งปรากฏในเบื้องต้นว่าเป็นสัญญาอันแท้จริง มีความสมบูรณ์และบังคับได้ตามกฎหมาย เช่น โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระหนี้ตามหนังสือสัญญากู้ยืมเงินจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท กรณีนี้ไม่ใช่คดีโมโนสาเร่ แต่เป็นคดีสามัญ แต่เนื้อหาสาระของคดีประเภทนี้ถือว่าไม่มีข้อยุ่งยาก หากรับฟังได้ว่าตัวจำเลยลงลายมือชื่อในหนังสือสัญญากู้ เพียงแค่นี้ ก็สามารถพิจารณาคดีได้โดยง่าย เพราะฉะนั้น คดีประเภทนี้ก็กฎหมายจึงได้บัญญัติเอาไว้ว่าให้ถือว่าเป็นคดีไม่มีข้อยุ่งยาก และกฎหมายบัญญัติให้นำวิธีพิจารณาคดีโมโนสาเร่มาใช้บังคับสำหรับคดีประเภทนี้ ก็ให้นักศึกษาจำเอาไว้ เวลาที่ไปดำเนินคดีในศาล เพื่อจะได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาได้อย่างถูกต้องก็คือ

๑. คติมีโนสาเร่

๒. คติสามัญ โดยคติสามัญนั้นถ้าเป็นคติไม่มีข้อยุ่งยาก ก็ให้นำวิธีพิจารณาคติมีโนสาเร่มาใช้

ที่นี้ ในส่วนของวิธีพิจารณาความแพ่งภาค ๑ นั้น แนนอนในทางปฏิบัติจริงนั้นจะมีการแบ่งตัวบทกฎหมายออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกก็คือตั้งแต่มาตรา ๑ ถึงมาตรา ๘๓ วรรค ๑ โดยในส่วนของวิธีพิจารณาความแพ่งภาค ๑ นั้น ถ้าเราตัดในเรื่องการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องออกไป และตัดเรื่องเกี่ยวกับรายการกระบวนการพิจารณาสำนวนความในศาลออกไป ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญก็จะเหลือเพียงไม่กี่เรื่องที่มีมักจะใช้ในทางปฏิบัติและมักจะมีปัญหาข้อกฎหมายขึ้นมาสู่ศาลฎีกา

โดยเรื่องที่มีมักจะขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาลฎีกานั้น ก็มักจะเป็นเรื่องของเขตอำนาจศาล การตรวจคำคู่ความตามมาตรา ๑๘ หรือเรื่องเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามมาตรา ๒๗ เรื่องคู่ความมรณะตามมาตรา ๔๒ แต่เรื่องที้อาจารย์จะบรรยายในวันนี้ก็คือในเรื่องของการร้องสอดและคู่ความร่วมมือ โดยจะมีบัญญัติอยู่ในมาตรา ๕๗ และมาตรา ๕๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ซึ่งถ้าเราศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น นักศึกษาจะพบหลักการในกฎหมายเรื่องหนึ่งก็คือ “บรรดาข้อพิพาทในทางคดีนั้น ถ้ามีความเกี่ยวข้องกับบุคคลใด ๆ ก็ควรที่จะได้รับการชำระสะสางให้เสร็จสิ้นเสียในคดีเดียวกัน”

โดยหลักการเรื่องนี้นำมาจากบทบัญญัติในมาตรา ๕๗ ในเรื่องการร้องสอด และมาตรา ๕๘ ในเรื่องคู่ความร่วมมือ รวมไปถึงมาตรา ๑๗๗ วรรคสามและมาตรา ๑๗๘ วรรคท้ายในเรื่องฟ้องแย้ง โดยทั้ง ๓ เรื่องนี้ หลักการจะเหมือนกัน ก็คือคดีที่ขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาลนั้น ถ้ามีความเกี่ยวข้องกับบุคคลใด ก็ควรที่จะได้รับการชำระสะสางให้เสร็จสิ้นเสียในคดีเดียวกัน

โดยในเรื่องการร้องสอดกับเรื่องคู่ความร่วมมือ จะมีข้อแตกต่างในเบื้องต้นกันเล็กน้อย ซึ่งแนนอนถ้าสมมุติว่ามีบุคคลหลายคนเป็นคู่ความในคดีมาตั้งแต่ตั้งต้นคดี กล่าวคือมีโจทก์หลายคนและมีจำเลยหลายคนตั้งแต่นำคดีมาสู่ศาล กรณีนี้จะถือว่าเป็นเรื่องคู่ความร่วมมือ แต่บุคคลบางคนนั้นไม่ได้มีโอกาสเข้ามาในคดีตั้งแต่ตั้งต้นคดี กฎหมายจึงเปิดช่องเอาไว้ว่าให้สามารถเข้ามาเป็นคู่ความในคดีได้ภายหลังจากที่มีการฟ้องร้องกันแล้ว ซึ่งเราจะเรียกว่าการร้องสอด แต่ให้นักศึกษาจำหลักเกณฑ์เอาไว้อย่างหนึ่งนะครับว่าในเรื่องการร้องสอดนั้น ถ้าเป็นคดีอาญาจะไม่มีเรื่องการร้องสอด เนื่องจากคดีอาญานั้น จะมีเฉพาะกรณีและผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการกับกรณีที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับผู้เสียหายในคดีที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัวตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ เท่านั้น

เพราะฉะนั้น คดีอาญานั้นคู่ความจะมีเฉพาะโจทก์และจำเลย นักศึกษาจะไม่เคยเห็นว่ามีบุคคลภายนอกนั้นเข้ามาเป็นคู่ความในคดีอาญาหลังจากมีการฟ้องร้องคดีกันแล้ว แต่เคยมีบุคคลภายนอกยื่นคำร้องเข้ามาในคดีโดยไปอ้างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๕๗ โดยอ้างว่าในวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๕ นั้นบัญญัติว่าให้นำกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ได้เขียนต่อไปนะครับว่าที่บัญญัติให้นำกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมนั้น จะต้องเป็นกรณีที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องนั้นๆเอาไว้โดยเฉพาะ แต่กรณีนี้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวนี้อยู่แล้ว ซึ่งการเข้าเป็นคู่ความร่วมมือในคดีอาญานั้น จะมีเฉพาะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ เท่านั้น เพราะฉะนั้น ในคดีอาญานั้น จะไม่นำบทบัญญัติในเรื่องร้องสอดไปใช้

ฎีกาที่ ๗๖๓๒/๒๕๖๒ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติฯ ซึ่งเป็นความผิดทางอาญา แม้คำขอท้ายฟ้องของโจทก์จะขอให้จำเลย คนงาน ผู้รับจ้าง ผู้แทนและบริวารของจำเลยออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตป่าตามฟ้องมาด้วยก็ตาม แต่ก็เป็นการขอให้ศาลสั่งเมื่อมีคำพิพากษาชี้ขาดว่าบุคคลใดกระทำความผิดอันถือได้ว่าเป็นคำขออุทธรณ์ คดีนี้จึงเป็นคดีความอาญา ซึ่งวิธีพิจารณาความอาญาจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งหากมีบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดวิธีพิจารณาความอาญาไว้โดยเฉพาะแล้ว ก็ไม่นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม สำหรับเรื่องการขอเข้าร่วมเป็นคู่ความในคดีอาญานั้นมีได้เฉพาะดังที่บัญญัติไว้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการและกรณีพนักงานอัยการขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหายในคดีที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น นอกเหนือจากสองกรณีดังกล่าวแล้ว การขอเข้าเป็นคู่ความในคดีไม่อาจจะมีได้ ทั้งการอาศัยอำนาจตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ มาอนุโลมบังคับใช้ตามที่ผู้ร้องฎีกาก็ไม่ได้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติกรณีเข้าเป็นคู่ความในคดีนี้ไว้โดยเฉพาะตาม มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ แล้ว ประกอบกับการเป็นคู่ความในคดีอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๑๕) มีเพียงสองฝ่าย คือโจทก์ฝ่ายหนึ่งและจำเลยอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่มีคู่ความฝ่ายที่สาม ดังนั้น แม้ผู้ร้องอ้างว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในผลแห่งคดีและมีสิทธิไต่เบี่ยงเรียกร้องเอาค่าเสียหายจากจำเลย ผู้ร้องก็ไม่อาจยื่นคำร้องสอดเข้ามาในคดีเพื่อเป็นคู่ความฝ่ายที่สามได้

เพราะฉะนั้น นักศึกษาอย่าไปเปลืองไปยื่นคำร้องสอดเข้าไปในคดีอาญานะครับ

ต่อไปเรามาดูสาระสำคัญในเรื่องการร้องสอด เมื่อพูดถึงเรื่องการร้องสอดนั้น ส่วนใหญ่เรามักจะไปนึกถึงบทบัญญัติในมาตรา ๕๗ และมาตรา ๕๘ แต่อาจารย์ถามว่าในเรื่องร้องสอดนั้น จะมีบัญญัติเอาไว้ในบทบัญญัติมาตราใดอีกหรือไม่

คำตอบ คือ มี เพราะในเรื่องร้องสอดนั้น จะมีบัญญัติเอาไว้ตั้งแต่ในมาตรา ๑ (๓) เลย โดยมาตรานี้เป็นบทวิเคราะห์ศัพท์ความหมายของคำว่าคำฟ้อง มาตรา ๑ (๓) นั้น จะมีถ้อยคำอยู่ถ้อยคำหนึ่ง คือคำว่า **“หรือโดยสอดเข้ามาในคดี ไม่ว่าจะด้วยสมัครใจหรือถูกบังคับ”** ซึ่งตรงจุดนี้ก็หมายถึงการร้องสอด และอีก ๒ มาตราที่เกี่ยวข้องในเรื่องการร้องสอด ก็คือบทบัญญัติในมาตรา ๑๗๗ วรรคท้าย โดยมาตรา ๑๗๗ นั้น เป็นเรื่องจำเลยยื่นคำให้การ กฎหมายมาตรานี้ในวรรคสุดท้ายก็ได้บัญญัติว่า **บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่บุคคลภายนอกที่ถูกเรียกเข้ามาเป็นผู้ร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๓) โดยอนุโลม** ซึ่งก็หมายความว่าบุคคลที่ร้องสอดเข้ามาในคดีเพราะถูกศาลออกหมายเรียกนั้น มีสิทธิที่จะยื่นคำให้การ ซึ่งจะสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง และมาตราสุดท้ายที่มีการกล่าวถึงเรื่องร้องสอดก็จะไปปรากฏอยู่ในมาตรา ๒๔๕ (๒) โดยในมาตรานี้กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ว่าถ้าได้มีการอนุญาตให้ผู้ร้องสอดเข้ามาในคดีแทนคู่ความฝ่ายใด คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ย่อมมีผลบังคับแก่คู่ความฝ่ายนั้นด้วย เพราะฉะนั้น ก็จะไปตรงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๕๗ (๒)

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปคือ กฎหมายเรื่องการร้องสอดนั้น ตัวบทที่เกี่ยวข้องก็คือมาตรา ๑ (๓) มาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ มาตรา ๑๗๗ วรรคท้ายและมาตรา ๒๔๕ (๒) ก็ให้นักศึกษาจัดตัวบทกฎหมายให้เป็นหมวดหมู่ เพราะเมื่อเวลาศึกษาแล้วก็จะง่ายขึ้น

ลำดับต่อไปนะคะ เราจะพูดเรื่องทั่วไปของการร้องสอดก่อนหลังจากนั้น อาจารย์จะบรรยายสรุปให้ฟังเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจโดยง่าย ซึ่งแน่นอนว่าในเรื่องการร้องสอดนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๕๗ กฎหมายจะบัญญัติไว้ ๓ กรณี โดยใน ๓ กรณีนั้น เราสามารถแบ่งแยกออกเป็นเรื่องย่อยๆ ๒ กรณี

ซึ่งถ้าหากศึกษาดูตัวบทในเรื่องการร้องสอดก็จะเห็นว่าจะมีอยู่ด้วยกัน ๓ อนุมาตรา (๑) นั้น กฎหมายบัญญัติว่าด้วยความสมัครใจเอง ส่วน (๒) ก็คือด้วยความสมัครใจเอง เพราะฉะนั้นก็ให้นักศึกษาแบ่งว่าการร้องสอดนั้น จะแบ่งออกเป็น ๒ กรณี ก็คือด้วยความสมัครใจเอง กล่าวคือ บุคคลภายนอกนั้นมีความสมัครใจหรือมีความประสงค์หรือมีเจตนาที่จะยื่นคำร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความเองโดยความสมัครใจ

ส่วนกรณีที่ ๒ ให้นักศึกษาดูมาตรา ๕๗(๓) ก็คือด้วยกฎหมายเรียกให้เข้ามาในคดีหรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑ (๓) ว่าด้วยถูกบังคับ เพราะฉะนั้นการร้องสอดในกรณีที่ ๒ นั้น เป็นกรณีที่บุคคลภายนอกนั้นไม่ได้มีความสมัครใจและไม่ได้มีความประสงค์หรือไม่ได้มีเจตนา ไม่ได้อยากเข้ามาเป็นคู่ความในคดี แต่จะต้องเข้ามาเพราะถูกบังคับ ก็คือศาลไปออกหมายเรียกบังคับให้เข้ามาในคดี ซึ่งเมื่อท่านนักศึกษาแยกเรื่องการร้องสอดออกเป็น ๒ กรณีแล้วก็จะง่ายขึ้น

ซึ่งถ้าเป็นเรื่องของมาตรา ๕๗ (๑) ต้องถือว่าบุคคลภายนอกนั้นร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความอย่างเป็นเอกเทศหรือเป็นคู่ความฝ่ายที่ ๓ แต่ถ้าบุคคลภายนอกยื่นคำร้องสอดขอเข้ามาเป็นคู่ความร่วมกับคู่ความเดิมในคดี ไม่ว่าจะขอเข้ามาเป็นคู่ความร่วมกับโจทก์หรือขอเข้ามาเป็นคู่ความร่วมกับจำเลย ก็จะเข้า (๒) แต่ถ้าเหตุที่บุคคลภายนอกต้องเข้ามาเป็นคู่ความนั้น เพราะเพราะถูกบังคับ ก็จะเข้า (๓) เนื่องจากศาลไปออกหมายเรียกเพื่อบังคับให้เข้ามาเป็นคู่ความ

ในกรณีที่คู่ความยื่นคำร้องสอดเพื่อขอเข้ามาเป็นคู่ความด้วยความสมัครใจเองนั้น หากปรากฏว่าคำร้องสอดนั้นระบุอนุมาตราที่จะเข้ามาในคดีผิด เช่น เป็นการขอเข้ามาตาม (๑) แต่ความเป็นจริงแล้วเมื่อพิจารณาเนื้อหาสาระของคำร้องกลับปรากฏว่าเข้าเนื้อหาของ (๒) กรณีนี้อาจารย์ถามว่าศาลจะอนุญาตได้หรือไม่

ในเรื่องนี้ ศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานว่าการร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความตามอนุมาตราใดนั้น ให้พิจารณาจากเนื้อหาสาระของคดี อย่าพิจารณาเฉพาะเลขมาตราที่มีการกล่าวอ้างมาในคำร้องสอด ดังนั้นถ้ามีการร้องสอดเข้ามาโดยอ้างมาตรา ๕๗ (๑) แต่เมื่อศาลอ่านดูเนื้อหาแล้วปรากฏว่าเป็นเรื่องของมาตรา ๕๗ (๒) เช่นนี้ ศาลก็สามารถที่จะอนุญาตให้เข้ามาเป็นคู่ความตามมาตรา ๕๗ (๒) ได้ ทั้งนี้ เพราะนักศึกษาต้องอย่าลืมว่าการร้องสอดเข้ามาตามมาตรา ๕๗ (๑) และ (๒) นั้น สิทธิในทางคดีนั้นแตกต่างกันตามมาตรา ๕๘

เดี๋ยวมาดูตัวอย่างนะคะ คดีนี้เป็นเรื่องที่โจทก์นั้นฟ้องขับไล่จำเลยออกจากอสังหาริมทรัพย์ ปรากฏว่าที่ดินที่โจทก์ฟ้องขับไล่นั้นเป็นที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์รวม สมมุติว่านายดำ นายแดง และนายเหลืองเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมในที่ดินมีโฉนดแปลงหนึ่ง แต่ตามกฎหมายในเรื่องกรรมสิทธิ์รวมนั้น เจ้าของรวมคนหนึ่งๆ อาจใช้สิทธิอันเกิดแต่กรรมสิทธิ์ครอบไปถึงทรัพย์สินทั้งหมดเพื่อต่อสู้บุคคลภายนอก ซึ่งหมายความว่าเจ้าของรวมคนใดคนหนึ่งสามารถเป็นโจทก์ฟ้องผู้บุกรุกที่เข้ามาครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์รวมนั้นได้เลย ไม่จำเป็นที่จะต้องให้เจ้าของรวมทั้ง ๓ คนฟ้องคดีพร้อมกัน

ปรากฏว่าคดีเรื่องนี้เจ้าของรวมคนเดียวเป็นโจทก์ฟ้องขับไล่จำเลย ซึ่งสามารถฟ้องได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๕๙ ระหว่างพิจารณาปรากฏว่าเจ้าของรวมอีก ๒ คนก็คือนายแดงและนายเหลืองได้ยื่นคำร้องสอดขอเข้ามาเป็นคู่ความตามมาตรา ๕๗ (๑) โดยอ้างว่าผู้ร้องสอดทั้งสองนี้ อาจได้รับความเสียหายจากการกระทำของโจทก์ ก็คือเกรงว่าโจทก์นั้นจะใช้สิทธิในทางคดีบกพร่องหรือผิดพลาด เพราะ

ถ้าเจ้าของรวมคนที่ฟ้องคดีนั้นเกิดแพ้คดี เจ้าของรวมอีก ๒ คนที่ไม่ได้เป็นโจทก์ ก็ต้องถือว่าแพ้คดีไปด้วย ซึ่งให้นักศึกษาลองคิดว่าถ้าเกิดคดีเรื่องนี้จำเลยให้การต่อสู้ว่าตนได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์ และคดีสามารถรับฟังได้ว่าที่ดินแปลงดังกล่าวนี้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยโดยการครอบครองปรปักษ์ไปแล้ว เช่นนี้เมื่อศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ก็คือยกฟ้องนายดำ แต่แดงและเหลืองก็ต้องแพ้คดีไปด้วย

ดังนั้น ในเรื่องนี้ศาลฎีกาจึงได้วินิจฉัยคดีว่าสิทธิในฐานะเจ้าของรวมในที่ดินพิพาทนั้น ผู้ร้องสอดมีอยู่อย่างไร ก็คงมีอยู่อย่างนั้น เพราะการที่เจ้าของรวมคนหนึ่งฟ้องคดี ก็ต้องถือว่าฟ้องแทนเจ้าของรวมทุกคน เพราะฉะนั้น เมื่อพิเคราะห์จากคำร้องสอดแล้วจึงไม่มีเหตุที่จะต้องได้รับความรับรองหรือคุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิของผู้ร้องสอดทั้งสอง เพราะอย่างไรเสีย ก็ถือว่าเป็นเจ้าของรวมอยู่แล้วไม่ได้เสียหายแต่อย่างใด แต่จากเนื้อหาของคำร้องที่มีการกล่าวอ้างว่าผู้ร้องสอดทั้งสองอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำของโจทก์ที่ผู้ร้องสอดมีส่วนได้เสียในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์รวม ซึ่งก็หมายความว่าถ้าโจทก์นั้นดำเนินคดีโดยผิดพลาดหรือบกพร่อง เกิดแพ้คดี ผู้ร้องสอดทั้งสองก็ต้องเสียหายไปด้วย ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยว่ากรณีเช่นนี้ ต้องถือว่าผู้ร้องสอดทั้งสองมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดี จึงเป็นการร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๒) ศาลจึงอนุญาตให้เข้ามาเป็นคู่ความตามมาตรา ๕๗ (๒)

ฎีกาที่ ๒๖๖๒/๒๕๕๐ โจทก์ร่วมทั้งสี่ยื่นคำร้องสอดเข้าเป็นคู่ความตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ (๑) โดยอ้างว่าเป็นเจ้าของที่ดินพิพาทร่วมกับโจทก์ทั้งสอง โจทก์ทั้งสองฟ้องคดีโดยพลการ กรณีตามคำร้องไม่ใช่การร้องขอเข้ามาเป็นคู่ความร่วมเพื่อให้ได้รับความรับรอง คุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ เพราะสิทธิในฐานะเจ้าของรวมในที่ดินพิพาทของโจทก์ร่วมทั้งสี่มีอยู่อย่างใดก็คงมีอยู่อย่างนั้น แต่ตามคำร้องตอนหนึ่งระบุว่าโจทก์ร่วมทั้งสี่อาจได้รับความเสียหายจากการกระทำของโจทก์ทั้งสอง โจทก์ร่วมทั้งสี่มีส่วนได้เสียในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมในที่ดินร่วมกับโจทก์ทั้งสองจึงเป็นเรื่องที่โจทก์ร่วมทั้งสี่ร้องสอดเข้ามาด้วยความสมัครใจเอง เพราะตนมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดีนั้นตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ (๒) โจทก์ร่วมทั้งสี่จึงต้องผูกพันตนโดยคำพิพากษาของศาลทุกประการเสมือนหนึ่งว่าได้มีการเข้าแทนที่กันแล้ว

ประเด็นต่อไปครับ ในเรื่องการร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๑) นั้น ตัวบทกฎหมายใช้คำว่า “โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่คดีนั้นอยู่ระหว่างพิจารณา” ส่วน (๒) ใช้คำว่า “โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลไม่ว่าเวลาใดๆก่อนมีคำพิพากษา” ก็เคยเกิดปัญหาว่าในการยื่นคำร้องสอดเพื่อขอเข้ามาเป็นคู่ความนั้น ซึ่งแน่นอนว่าถ้ามีการมายื่นคำร้องขอที่ศาลชั้นต้น ก็จะไม่เกิดปัญหา แต่ถ้าคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกานั้น บุคคลภายนอกจะร้องสอดเข้ามาได้หรือไม่

คำตอบ แม้บทบัญญัติในมาตรา ๕๗ ทั้ง (๑) และ (๒) จะไม่ได้มีคำว่าศาลชั้นต้น แต่ถ้าเราไปพิจารณาในวรรคสอง ซึ่งกฎหมายบัญญัติเอาไว้ว่า “การส่งหมายเรียกบุคคลภายนอกตามอนุมาตรานี้ต้องมีสำเนาคำขอหรือคำสั่งของศาล แล้วแต่กรณี และคำฟ้องตั้งต้นคดีนั้นแนบไปด้วย”

เพราะฉะนั้น จากเหตุผลดังกล่าว ศาลฎีกาจึงได้วางบรรทัดฐานว่าในเรื่องการร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๑) จะต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างการพิจารณา ซึ่งหมายถึงอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ส่วน (๒) ที่กฎหมายได้บัญญัติเอาไว้ว่าให้ยื่นคำร้องขอต่อศาลไม่ว่าเวลาใดๆก่อนศาลมีคำพิพากษานั้น ก็หมายถึง ก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะบรรดาประเด็นข้อพิพาททั้งหลายจะต้องเป็นประเด็นที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น สมมุติคดีมีการยื่นอุทธรณ์ขึ้นมา ปัญหาที่คู่ความจะอุทธรณ์ได้ โดยหลักแล้ว ก็จะต้องเป็นเรื่องที่มีการว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น ดังนั้นจะมาร้องสอดใน

ชั้นอุทธรณ์หรือในชั้นฎีกาไม่ได้ แม้จะมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในคดีเรื่องนั้นหรือมีความจำเป็นเพื่อให้ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ก็ตาม

ดังนั้น ถ้านักศึกษาเกิดไปเจอคำถามขึ้นมาว่าระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ นายดำเนินคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์โดยอ้างว่าเป็นเจ้าของรวมในโฉนดที่ดินพิพาท ก็ต้องตอบว่าไม่ได้ทันที ให้นักศึกษาจำหลักตรงนี้เอาไว้ แต่จะมียกเว้นกรณีเดียวตามมาตรา ๕๗ (๑) ในตอนท้าย ก็คือตัวบทกฎหมายได้เขียนเอาไว้ว่า “หรือเมื่อตนมีสิทธิเรียกร้องเกี่ยวข้องด้วยการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง”

ซึ่งเมื่ออ่านตัวบทแล้ว ก็แสดงว่าคดีเรื่องนั้นมีการพิพากษาคดีไปแล้ว เพราะฉะนั้น กฎหมายจะยกเว้นเอาไว้กรณีเดียวก็คือการร้องสอดที่เกิดขึ้นหลังจากศาลตัดสินคดีไปแล้วนั้น สามารถมีได้ แต่หมายความว่าในชั้นที่มีการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง อาจจะมีข้อโต้แย้งสิทธิของบุคคลภายนอกคดี เช่นนี้ กฎหมายก็ยังเปิดช่องให้ไว้โดยสามารถที่จะร้องสอดเข้ามาในชั้นนี้ได้

ซึ่งถ้าท่านนักศึกษาถ้อยคำในตัวบทจริงอยู่นักกฎหมายมักจะไปเรียกว่าเป็นการร้องสอดในชั้นบังคับคดี แต่ถ้าเรามาสังเกตถ้อยคำในตัวบทกฎหมาย จะเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ได้ใช้คำว่าบังคับคดี เพราะตัวบทใช้คำว่า “บังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง” ซึ่งหมายความว่าไม่จำเป็นว่าจะต้องมีการออกหมายบังคับคดีก็ได้ การนำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลไปดำเนินการตามผล ก็อาจร้องสอดได้เช่นเดียวกันโดยไม่จำเป็นต้องมีการออกหมายบังคับคดี ซึ่งตรงจุดนี้ถือว่าเป็นหลักทั่วไปในประการที่ ๒

ประการต่อไปก็คือ ถึงแม้ว่าจะเข้าหลักเกณฑ์ที่บุคคลภายนอกนั้นสามารถที่จะร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความในคดีได้ก็ตาม แต่กฎหมายก็ไม่ได้บังคับว่าศาลจะต้องอนุญาตให้เข้ามาในคดีเพราะการร้องสอดนั้น สมมุติว่า คดีเรื่องดังกล่าวนี้มีการสืบพยานคู่ความเสร็จสิ้นไปแล้วและมีการนัดฟังคำพิพากษาแล้ว แต่ปรากฏว่ามีบุคคลภายนอกร้องสอดเข้ามา โดยเนื้อหาในการร้องสอดนั้น เข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งศาลจะอนุญาตก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ศาลก็ยังสามารถที่จะใช้ดุลพินิจที่จะไม่อนุญาตก็ได้ ดังนั้น ก็ให้นักศึกษาจำหลักเกณฑ์เอาไว้ว่าการอนุญาตให้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีด้วยการร้องสอดหรือไม่ นั่นถือว่าเป็นดุลพินิจของศาล

ฎีกาที่ ๓๑๙๐-๓๑๙๑/๒๕๖๕ ผู้ร้องซึ่งมิใช่คู่ความในคดี ยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนการบังคับคดีและมีคำสั่งให้ผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทตามสัญญาให้สิทธิใช้ที่ดิน มีลักษณะเป็นการร้องสอดเข้ามาในชั้นบังคับคดีตามมาตรา ๕๗ (๑) แต่เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีโดยส่งมอบที่ดินพิพาทให้แก่กองมรดกของเจ้าของที่ดินพิพาทตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นตั้งแต่ก่อนผู้ร้องยื่นคำร้องคดีนี้ การบังคับคดีของโจทก์ในส่วนที่ดินพิพาทเป็นอันเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว ความจำเป็นที่ผู้ร้องจะร้องสอดเข้ามาในชั้นบังคับคดีนี้เพื่อยังให้ได้รับการรับรอง คุ้มครอง หรือบังคับตามสิทธิของผู้ร้องที่มีอยู่ย่อมหมดไป ไม่ชอบที่จะร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความอีกได้ หากแต่ผู้ร้องจะต้องว่ากล่าวเป็นคดีใหม่ต่างหากจากคดีนี้

ประการต่อไปประการสุดท้ายก็คือ ในเรื่องการร้องสอดนั้นจะไปเกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตราไหนอีก

คำตอบ ในเรื่องนี้จะไปเกี่ยวข้องกับมาตรา ๑๘ วรรคท้าย และมาตรา ๒๒๗ รวมถึงมาตรา ๒๒๘ ก็คือในเรื่องการใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกา โดยเมื่อบุคคลภายนอกยื่นคำร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความตามมาตรา ๕๗ (๑) หรือ (๒) หรือคู่ความในคดียื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายเรียกบุคคลภายนอกให้เข้ามาเป็นคู่ความตามมาตรา ๕๗ (๓) ถ้าศาลอนุญาต คู่ความย่อมพอใจ แต่ถ้าศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตหรือที่เรียกว่าศาลยกคำร้อง ก็จะทำให้เกิดปัญหาว่าบุคคลผู้ร้องสอดนั้น จะอุทธรณ์คำสั่งศาลทันทีได้หรือไม่

ในเรื่องนี้ประเด็นจะมีอย่างนี้ นะครับว่า ถ้าเราพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๘ วรรคท้าย คำสั่งของศาลที่ไม่รับหรือให้คืนคำคู่ความตามมาตรานี้ ให้อุทธรณ์และฎีกาได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๗ และ ๒๒๘

เพราะฉะนั้น ถ้าสิ่งที่ศาลไม่รับหรือยกคำร้องนั้นเป็นคำคู่ความกรณีนี้ กฎหมายก็บัญญัติเอาไว้ว่า คู่ความนั้นสามารถอุทธรณ์คำสั่งศาลได้ทันทีโดยไม่ต้องโต้แย้งคำสั่งเอาไว้ก่อน ดังนั้น เราจึงต้องมาพิจารณาว่า “คำคู่ความ” นั้น หมายความว่าอย่างไร ซึ่งในเรื่องนี้จะบัญญัติไว้ในมาตรา ๑ (๕) โดยคำคู่ความนั้น หมายความว่าบรรดาคำฟ้อง ดังนั้นหากศาลไม่รับคำฟ้อง ก็ต้องถือว่าเป็นคำสั่งไม่รับคำคู่ความ ส่วนคำฟ้องคืออะไรนั้น ก็ต้องพิจารณามาตรา ๑ (๓) ที่เกี่ยวกับการร้องสอดก็คือถ้อยคำที่ว่า “หรือโดยสอดเข้ามาในคดีไม่ว่าด้วยสมัครใจหรือถูกบังคับ”

สมมุติบุคคลภายนอกยื่นคำร้องสอดขอเข้ามาเป็นคู่ความเอง ตามมาตรา ๕๗ (๑) หรือ (๒) แล้ว ศาลยกคำร้องไม่ให้เข้ามาในคดีหรือกรณีที่คู่ความในคดียื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายเรียกนายดำเข้ามาเป็นจำเลยร่วมและศาลยกคำร้องเช่นเดียวกัน อาจารย์ถามว่าบุคคลภายนอกที่ยื่นคำร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความนั้น จะอุทธรณ์คำสั่งศาลทันทีได้หรือไม่

*คำตอบ ในเรื่องนี้ให้นักศึกษาแยกดังนี้ ก็คือถ้าเป็นการร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๑) ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเอาไว้ว่าคำร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๑) นั้น มีลักษณะเป็นคำฟ้องตามมาตรา ๑ (๓) เพราะฉะนั้น ถ้าศาลไม่อนุญาตให้ร้องสอดโดยให้ยกคำร้อง จึงถือว่าเป็นคำสั่งของศาลที่ไม่รับคำคู่ความ บุคคลภายนอกสามารถอุทธรณ์คำสั่งของศาลได้ทันที

หรือ กรณีที่มีการร้องสอดเข้ามาคดีโดยขอเป็นโจทก์ร่วมกับโจทก์เดิม เท่ากับถือเอาคำฟ้องโจทก์นั้น เป็นของผู้ร้องสอด หรือเข้ามาเป็นจำเลยร่วมกับจำเลยเดิม ก็เท่ากับถือเอาคำให้การของจำเลยเดิมเป็น คำให้การของผู้ร้องสอด คำฟ้องและคำให้การนั้น ถือว่าเป็นคำคู่ความตามมาตรา ๑ (๕) เพราะฉะนั้นถ้าศาลยกคำร้อง ก็จะมีผลเช่นเดียวกัน กล่าวคือบุคคลภายนอกที่ยื่นคำร้องสอด สามารถอุทธรณ์คำสั่งศาลได้ทันที

ฎีกาที่ ๑๖๓๔-๑๖๓๕/๒๕๕๘ ผู้ร้องสอดยื่นคำร้องสอดว่า ผู้ร้องสอดเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินทั้งสองแปลงที่พิพาท และมีคำขอให้โจทก์โอนที่ดินทั้งสองแปลงดังกล่าวคืนให้ผู้ร้องสอด เป็นการร้องสอดเข้ามาเพื่อเป็นคู่ความฝ่ายที่สาม ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ (๑) เพื่อต่อสู้คดีกับโจทก์ ในทำนองเดียวกับที่ผู้ร้องสอดได้ฟ้องโจทก์กับพวกไว้ในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๘/๒๕๕๔ ของศาลชั้นต้น แม้ในคดีนี้เป็นกรณีที่โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยทั้งสิ้น แต่ก็มีประเด็นพิพาทเช่นเดียวกับที่ผู้ร้องสอดได้ฟ้องโจทก์กับพวกไว้ในคดีดังกล่าวว่าโจทก์เป็นเจ้าของที่ดินที่พิพาทหรือไม่ คำร้องสอดของผู้ร้องสอดถือเป็นคำฟ้อง จึงเป็นคำฟ้องในเรื่องเดียวกัน ผู้ร้องสอดจะยื่นคำร้องสอดเข้ามาในคดีนี้ได้ เป็นฟ้องซ้อน ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๓ วรรคสอง (๑)

ส่วนการร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๓) นั้น กรณีนี้ถือว่าเป็นประเด็นที่มีปัญหา เช่น โจทก์ฟ้อง แล้วจำเลยยื่นคำให้การ ต่อมาระหว่างพิจารณา จำเลยได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายเรียกนายดำให้เข้ามาเป็นจำเลยร่วมด้วย ปรากฏว่าศาลยกคำร้อง จึงเกิดปัญหาว่าจำเลยจะอุทธรณ์คำสั่งศาลทันทีได้หรือไม่

ในเรื่องนี้ความจริงตัวอย่างคดีที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยเอาไว้ นั้นเกิดขึ้นมานานแล้ว โดยคำสั่งของศาลชั้นต้นที่ไม่เรียกนายดำเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมก็ตามนั้น ไม่ใช่คำสั่งไม่รับคำคู่ความให้นักศึกษาสังเกตให้ดีนะครับ เพราะกรณีนี้สิ่งที่ศาลยก ก็คือคำร้องขอให้เรียก โดยคำร้องขอให้เรียกบุคคลภายนอกเข้ามาในคดีนั้น ไม่ได้มีการตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ เพราะนายดำบุคคลภายนอกนั้นไม่ได้ขอเข้ามาหรือแสดง

เหตุในการที่จะเข้ามาเป็นคู่ความ แต่กรณีนี้เป็นเรื่องที่คุณความในคดียื่นคำร้องขอให้ศาลเรียก จึงยังไม่มี การตั้ง ประเด็นระหว่างคู่ความแต่อย่างใด เพราะฉะนั้น คำสั่งศาลที่ยกคำร้องกล่าว คือศาลไม่ออกหมายเรียกให้โดย ภาษากฎหมายจะเรียกว่าเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา ดังนั้นตัวคู่ความที่ขอให้เรียกนั้น หากจะยื่นอุทธรณ์ ก็ จะ อุทธรณ์ทันทีไม่ได้ จะต้องโต้แย้งคำสั่งเอาไว้ก่อนโดยยื่นคำแถลงโต้แย้งคำสั่งของศาลเอาไว้และเมื่อโต้แย้ง เอาไว้แล้ว ก็ยังอุทธรณ์ไม่ได้ แต่จะต้องอุทธรณ์ภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นนั้นมีคำพิพากษาแล้ว ตามมาตรา ๒๒๖

***ฎีกาที่ ๒๔๓๔/๒๕๖๔ คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้ยกคำร้องขอให้เรียกบริษัท จ. เข้ามาเป็นจำเลย ร่วมเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา** จำเลยจะอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้จะต้องโต้แย้งคำสั่งนั้นไว้ และต้องอุทธรณ์คำสั่ง ภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง แต่จำเลยมิได้โต้แย้งคำสั่งระหว่างพิจารณานั้นไว้ จึงต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ตามบทบัญญัติดังกล่าวแม้ศาลชั้นต้น จะมีคำสั่งรับอุทธรณ์ในส่วนอุทธรณ์คำสั่งของจำเลยไว้ด้วย ศาลอุทธรณ์ภาค ๘ ก็ไม่มีอำนาจวินิจฉัยอุทธรณ์ ของจำเลยในส่วนนี้ได้ การที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๘ วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวจึงไม่ชอบและถือว่าปัญหานี้ไม่ได้ ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลอุทธรณ์ภาค ๘ การที่จำเลยฎีกาปัญหานี้ขึ้นมาจึงไม่ชอบด้วยประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๕ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๒๕๒ ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย ส่วนฎีกา ของจำเลยข้ออื่นไม่ทำให้ผลคดีเปลี่ยนแปลงไปจึงไม่จำต้องวินิจฉัย

ในเรื่องการร้องสอดนั้น เป็นกรณีที่บุคคลภายนอกนั้นเข้ามาเป็นคู่ความในคดีภายหลังจากที่มีการ ฟ้องร้องกันแล้ว ดังนั้นถ้าเป็นคู่ความในคดีมาตั้งแต่ตั้งต้น คดีก็จะเป็นเรื่องคู่ความร่วมตามมาตรา ๕๙ ซึ่ง คุณสมบัติของผู้ร้องสอดนั้น มาตรา ๕๙ ได้กำหนดเอาไว้ว่า **บุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่ความ** ซึ่งประเด็นนี้อาจจะ ดูเหมือนง่ายแต่ก็มีปัญหาข้อกฎหมายขึ้นมาสู่การวินิจฉัยของศาลฎีกาเช่นเดียวกัน แต่คำว่าบุคคลภายนอกคำ เดียว ก็มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัย เพราะฉะนั้น เวลาที่นักศึกษาวินิจฉัยคุณสมบัติของผู้ร้องสอด ก็ให้พิจารณาแต่ เพียงอย่างเดียวว่าบุคคลที่ยื่นคำร้องสอดเข้ามานั้น มีฐานะเป็นคู่ความในคดีนั้นอยู่หรือไม่ ซึ่งถ้ามีฐานะเป็น โจทก์หรือเป็นจำเลยในคดีอยู่แล้ว ก็จะมาเป็นผู้ร้องสอดอีกไม่ได้

แต่สิ่งที่ทำให้นักกฎหมายไขว้เขวก็คือ สมมุติว่าโจทก์ฟ้องจำเลย ๒ คน ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ขาดนัดยื่น คำให้การ แต่มีจำเลยที่ ๒ ที่ยื่นคำให้การคนเดียว ทำให้นักศึกษาบางคนคิดลึกลงไปว่าตัวจำเลยที่ขาดนัดยื่น คำให้การไปแล้วนั้น จะยื่นคำร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความในคดีได้หรือไม่ หรือจำเลยที่ ๒ ซึ่งยื่นคำให้การต่อสู้คดี นั้นจะขอให้ศาลออกหมายเรียกจำเลยที่ ๑ เข้ามาเป็นคู่ความในคดีได้หรือไม่

นักศึกษาลองพิจารณาดูนะครับ จำเลยที่ ๑ นั้นขาดนัดยื่นคำให้การ เท่ากับตัวจำเลยที่ ๑ ไม่ได้ยื่น คำให้การต่อสู้คดี แต่ถ้าจำเลยที่ ๒ ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายเรียกจำเลยที่ ๑ ให้เข้ามาเป็นคู่ความร่วมกับ ตนได้ สิทธิของจำเลยที่ ๑ ที่ขาดนัดยื่นคำให้การไปแล้ว ก็จะกลายเป็นว่ามีสิทธิยื่นคำให้การใหม่ตามมาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๑๗๗ วรรคท้าย ดังนั้นคำตอบก็จะบอกอยู่ในตัวอยู่แล้ว เพราะฉะนั้น ก็ให้ นักศึกษาจำหลักกฎหมายเอาไว้ว่าตัวจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การนั้น ฐานะในการเป็นคู่ความของเขายังมี อยู่ ไม่ใช่ตัวจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การนั้น มีผลเท่ากับว่าไม่ได้เป็นจำเลยและหลุดพ้นจากคดีไปแล้วไม่ใช่ เช่นนั้น

ซึ่งเคยมีตัวอย่างของคดีก็คือโจทก์ฟ้องจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้กู้และฟ้องจำเลยที่ ๒ ผู้ค้ำประกัน ปรากฏว่า จำเลยที่ ๑ ขาดนัดยื่นคำให้การ ส่วนจำเลยที่ ๒ ยื่นคำให้การแต่เพียงผู้เดียว ระหว่างพิจารณาจำเลยที่ ๒ ยื่น คำร้องต่อศาลโดยขอให้ศาลหมายเรียกจำเลยที่ ๑ นั้นเข้ามาเป็นคู่ความร่วมกับจำเลยที่ ๒ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า

แม้จำเลยที่ ๑ ขาดนัดยื่นคำให้การ แต่โจทก์ก็ยังคงดำเนินคดีกับจำเลยที่ ๑ อยู่ ไม่ได้ถอนฟ้อง จึงถือไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ นั้นเป็นบุคคลภายนอกที่จำเลยที่ ๒ นั้น จะเรียกเข้ามาเป็นจำเลยร่วมด้วยการร้องสอด

ฎีกาที่ ๕๔๖๓/๒๕๓๔ กรณีที่จะมีการเข้ามาเป็นคู่ความโดยการร้องสอดตามป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ ได้นั้น ไม่ว่าจะเป็นการขอเข้ามาเองหรือถูกหมายเรียกเข้ามาก็ดี ผู้ที่จะเข้ามานั้นต้องเป็นบุคคลนอกคดีจำเลยที่ ๑ ซึ่ง จำเลยที่ ๒ ขอให้เรียกเข้ามานั้นเป็นคู่ความอยู่ในคดีนี้แล้ว การที่จำเลยที่ ๑ ขาดนัดยื่นคำให้การและขาดนัด พิจารณา แต่โจทก์ก็ยังคงดำเนินคดีกับจำเลยที่ ๑ ต่อไป จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ เป็นบุคคลภายนอกที่จำเลยที่ ๒ จะเรียกเข้ามาโดยการร้องสอดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๗(๓) ได้

ในทางกลับกัน ตัวจำเลยที่ ๑ เองก็จะยื่นคำร้องขอเข้ามาเป็นคู่ความด้วยการร้องสอดก็ไม่ได้ เช่นเดียวกัน

ฎีกาที่ ๗๗๐๙/๒๕๔๐ ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่ความอาจเข้ามาเป็นคู่ความได้ด้วยการร้องสอด ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเป็นที่ชัดเจนว่า เฉพาะแต่ บุคคลภายนอกที่มีใช่คู่ความเท่านั้นที่จะเข้ามาในคดีด้วยการร้องสอด แต่ผู้ร้องสอดเป็นจำเลยที่ ๓ ในคดีอยู่แล้ว จึงไม่ใช่บุคคลภายนอก ไม่อาจร้องสอดเข้ามาในคดีตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง (๑) ได้

และเมื่อไม่นานมานี้ มีคำพิพากษาของศาลฎีกาซึ่งค่อนข้างจะแปลกนิดหนึ่ง กล่าวคือประเด็นมีอยู่ว่า บุคคลซึ่งเป็นคู่ความในคดีในฐานะเป็นผู้ร้องสอดโดยถูกศาลหมายเรียกให้เข้ามาเป็นจำเลยร่วม โดยเรื่องนี้โจทก์ ฟ้องจำเลยให้ชำระหนี้ ระหว่างพิจารณาโจทก์ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นนั้นหมายเรียกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน คลองจั่นให้เข้ามาเป็นจำเลยร่วมกับจำเลย ตามความที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๗ (๓) ซึ่งศาลก็หมายเรียกให้ แต่ปรากฏว่าระหว่างพิจารณานั้น สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคลองจั่นซึ่งมีฐานะเป็นจำเลยร่วมอยู่แล้วได้ยื่นคำร้องต่อ ศาล โดยขอให้ศาลมีคำสั่งให้จำเลยร่วมเข้าชื่อเป็นโจทก์ร่วม เพราะสหกรณ์ ฯ พิจารณาแล้วว่าตามข้อเท็จจริง นั้น ตัวสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคลองจั่น น่าจะเข้าร่วมมาเป็นฝ่ายโจทก์มากกว่าไม่ใช่เป็นจำเลยร่วม

ปรากฏว่าศาลฎีกาไม่อนุญาต เพราะจำเลยร่วมไม่อาจเปลี่ยนสถานะจากการเป็นจำเลยซึ่งมีข้อต่อสู้ กับโจทก์มาเข้าชื่อเป็นโจทก์ได้อีก ทั้งมิใช่บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความที่จะสามารถเข้ามาเป็นคู่ความได้ ด้วยการร้องสอด กล่าวคือสหกรณ์ ฯ นั้น เป็นคู่ความอยู่แล้วในฐานะที่เป็นจำเลยร่วม เพราะฉะนั้นก็จะมายื่น คำร้องเพื่อเปลี่ยนสถานะอีกสถานะหนึ่งโดยขอเป็นฝ่ายโจทก์ร่วมด้วย กล่าวคือเป็นทั้งสองฝั่ง กรณีนี้ไม่ได้ แต่ เหตุผลหลักก็คือสหกรณ์ ฯ นั้น มิใช่บุคคลภายนอกนั่นเอง

ฎีกาที่ ๔๕๔/๒๕๕๙ คดีนี้โจทก์ฟ้องโดยใช้สิทธิเรียกร้องของจำเลยร่วมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๓๓ กับ ได้ขอหมายเรียกจำเลยร่วมมาในคดีนั้นด้วย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๓๔ จำเลยร่วมให้การว่าฟ้องโจทก์เป็นฟ้อง ซ้อน และจำเลยร่วมไม่ได้เพิกเฉยในการใช้สิทธิเรียกร้องต่อจำเลยทั้งสอง จึงเป็นคำให้การที่ไม่ได้แสดงถึงสิทธิ เรียกร้องทำนองเดียวกับคำฟ้องของโจทก์ในการที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากจำเลยทั้งสอง และเป็นคำให้การที่ ไม่ยอมรับฐานะของโจทก์ในการใช้สิทธิตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๓๓ จำเลยร่วมจึงไม่อาจขอเปลี่ยนสถานะจาก จำเลยเป็นโจทก์ได้ อีกทั้งไม่สามารถเข้ามาเป็นคู่ความได้ด้วยการร้องสอดตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง ที่ ระบุเฉพาะแต่บุคคลภายนอกที่มีใช่คู่ความเท่านั้น

ลำดับถัดไปนะครับ เราได้พูดมาแล้วว่าในเรื่องการร้องสอดนั้นถ้าบุคคลภายนอกสมัครใจเองโดยยื่นคำ ร้องสอดเข้ามาเอง ก็จะเป็นเรื่องของมาตรา ๕๗ (๑) หรือ ๕๗ (๒) ซึ่งถ้าบุคคลภายนอกนั้นยื่นคำร้องสอดเข้า มาโดยขอเป็นคู่ความร่วมกับคู่ความเดิมในคดี โดยขอเข้ามาเป็นคู่ความร่วมกับโจทก์หรือเข้ามาเป็นคู่ความ

ร่วมกับจำเลย กรณีนี้เข้ามาตรา ๕๗ (๒) แต่ถ้าเข้ามาอย่างเป็นเอกเทศโดยไม่ได้ร่วมกับโจทก์หรือไม่ได้ร่วมกับจำเลย ก็จะเป็นเรื่องของมาตรา ๕๗ (๑)

สำหรับการร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๑) นั้น ถือว่าเป็นบทบัญญัติพิเศษ เพราะสามารถร้องสอดได้ ๒ ช่วงเวลา ช่วงแรกก็คือคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ส่วนช่วงที่ ๒ ก็คือศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งไปแล้วและคดีอยู่ในระหว่างการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ก็คือเป็นการร้องสอดหลังจากที่คดีตัดสินไปแล้ว ซึ่งจะมีเฉพาะ (๑) เท่านั้น

โดยการร้องสอดนั้น ถ้าเป็นเรื่องของมาตรา ๕๗ (๑) คือด้วยความสมัครใจเองเพราะเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อยังให้ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ การร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๑) นั้น ให้นักศึกษาจำหลักเอาไว้ให้แม่นยำว่าเป็นกรณีที่ข้อพิพาทในทางคดีระหว่างโจทก์จำเลยนั้น ไปโต้แย้งสิทธิหรือไปกระทบกระทั่งสิทธิของบุคคลภายนอกคดีเข้า กรณีเช่นนี้ บุคคลภายนอกก็มีความจำเป็นเพื่อยังให้ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ บุคคลภายนอกก็จะมีสิทธิยื่นคำร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความในคดีได้

เดี๋ยวมาดูตัวอย่างที่เป็นคดีความขึ้นมาสู่ศาลฎีกา ก็ให้นักศึกษาลองนึกดูนะครับว่าจะสามารถร้องสอดได้หรือไม่

คดีนี้ โจทก์นั้นฟ้องจำเลยและบริวารว่ามาปลูกบ้านพักอาศัยอยู่ในที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์เลขที่ ๗๙๕ ของโจทก์ก็ขอให้ขับไล่และเรียกค่าเสียหาย ตัวจำเลยยื่นคำให้การและฟ้องแย้งว่าที่ดินพิพาทนั้นเป็นของจำเลย ซึ่งคดีก็จะเปลี่ยนไปเป็นคดีพิพาทด้วยกรรมสิทธิ์ในที่ดินและเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ปรากฏว่าศาลชั้นต้นมีคำสั่งโดยให้เจ้าพนักงานที่ดินไปทำแผนที่พิพาท โดยขณะทำแผนที่พิพาทนั้น แนนอนในบางครั้งโจทก์หรือจำเลยนั้น อาจจะนำชี้ว่าที่ดินส่วนของโจทก์จะมีตำแหน่งดังต่อไปนี้ เจ้าพนักงานที่ดินก็จะทำแผนที่ไปตามที่คู่ความนำชี้ ปรากฏว่าที่ดินพิพาทนั้นมีเนื้อที่ ๓ งาน ๔๒ ตารางวา ในระหว่างพิจารณา ก็มีบุคคลภายนอกยื่นคำร้องสอดเข้ามาอ้างว่าเป็นผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์เลขที่ ๑๙๑ เนื้อที่ ๒ งาน ๓๐ ตารางวา ซึ่งเป็นคนละแปลงกันกับที่ดินที่พิพาทในคดี โดยบุคคลภายนอกที่ร้องสอดเข้ามานั้น อ้างว่าตนได้ปลูกบ้านอยู่ในที่ดินแปลงนี้และมีการปลูกผักสวนครัวเอาไว้ด้วย จึงขอให้ศาลพิพากษาให้ที่ดินดังกล่าวเป็นของผู้ร้องสอด

เรื่องนี้เป็นประเด็นขึ้นมาก็สืบเนื่องมาจากในขณะที่โจทก์นำชี้ให้เจ้าพนักงานที่ดินทำแผนที่พิพาทนั้น โจทก์อาจจะชี้เกินไปที่ดินของบุคคลภายนอกที่ร้องสอดเข้ามา อาจารย์ถามว่าเรื่องดังกล่าวนี้บุคคลภายนอกจะสามารถร้องสอดเข้ามาในคดีได้หรือไม่

อาจารย์ได้กล่าวมาแล้วนะครับว่าการร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๑) นั้น ข้อพิพาทในคดีระหว่างโจทก์และจำเลย สมมุติว่าที่ดินส่วนนี้มีเนื้อที่ ๓ งานที่โจทก์และจำเลยพิพาทกันนั้น เมื่อพิจารณาตามคำร้องของบุคคลภายนอก ก็จะเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก เนื่องจากที่ดินที่ผู้ร้องสอดอ้างนั้นเป็นคนละส่วนกับที่ดินที่โจทก์และจำเลยพิพาทกัน เพราะฉะนั้นคดีนี้ไม่ว่าโจทก์หรือจำเลย ใครก็แล้วแต่จะเป็นฝ่ายแพ้คดี ก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับที่ดินของผู้ร้องสอด เนื่องจากผู้ร้องสอดมีสิทธิครอบครองที่ดินอยู่เพียงใด ก็ยังคงมีสิทธิอยู่เพียงนั้น ผลของคดีระหว่างโจทก์จำเลยนั้น ไม่ได้กระทบสิทธิของผู้ร้องสอด ข้ออ้างของผู้ร้องสอดดังกล่าวที่อ้างว่าในระหว่างทำแผนที่นั้นโจทก์ไปนำชี้ที่ดินของผู้ร้องสอดว่าเป็นของโจทก์ด้วย ก็ต้องถือว่าเป็นเรื่อง

ระหว่างผู้ร้องสอดกับโจทก์ที่จะต้องไปว่ากล่าวกันเอง ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดีนี้ กรณีจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาเพื่อยังให้ได้รับความรับรองคุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่

ฎีกาที่ ๒๗๓๘/๒๕๖๐ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยและบริวารเข้ามาปลูกบ้านพักอาศัยในที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓) เลขที่ ๗๙๕/๑๙๑ ของโจทก์โดยไม่ได้รับอนุญาต ขอให้ขับไล่จำเลยพร้อมบริวารและเรียกค่าเสียหาย จำเลยให้การและฟ้องแย้งว่า ที่ดินพิพาทเป็นของจำเลย ระหว่างพิจารณา ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานที่ดินทำแผนที่พิพาท ปรากฏว่าที่ดินพิพาทมีเนื้อที่ ๓ งาน ๔๒ ตารางวา ตามพื้นที่สีเขียวในแผนที่พิพาท ส่วนผู้ร้องสอดอ้างว่าเป็นผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ก) เลขที่ ๑๙๑ เนื้อที่ ๒ งาน ๓๐ ตารางวา โดยปลูกบ้านอยู่อาศัยและปลูกผักสวนครัวมานานกว่า ๔๐ ปี ขอให้พิพากษาว่าผู้ร้องสอดมีสิทธิครอบครองที่ดินดังกล่าว ซึ่งเป็นที่ดินคนละส่วนกับที่ดินพิพาทที่จำเลยอ้างว่ามีสิทธิครอบครอง คำร้องของผู้ร้องสอดจึงมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับที่ดินพิพาทหรือมีส่วนได้เสียกับจำเลยแต่อย่างใด ข้ออ้างของผู้ร้องสอดดังกล่าวเป็นกรณีที่ผู้ร้องสอดตั้งข้อพิพาทโต้แย้งสิทธิครอบครองที่ดินส่วนอื่นนอกเหนือจากที่โจทก์และจำเลยพิพาทกัน หากผู้ร้องสอดมีสิทธิในที่ครอบครองอยู่เพียงใดก็คงมีสิทธิอยู่อย่างนั้น ผลคดีระหว่างโจทก์กับจำเลยย่อมไม่กระทบถึงสิทธิของผู้ร้องสอด กรณีจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาเพื่อยังให้ได้รับความรับรอง คุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ คำร้องของผู้ร้องสอดไม่ต้องด้วยบทบัญญัติตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ (๑) ผู้ร้องสอดจึงไม่มีสิทธิร้องเข้ามาเป็นคู่ความ

ฎีกาที่ ๑๐๘/๒๕๓๖ โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่ดินเฉพาะส่วน ๑๐๐ ตารางวาที่จำเลยเข้าไปปลูกสร้างโรงเลี้ยงสุกร ซึ่งไม่เกี่ยวกับที่ดินที่ผู้ร้องสอดอ้างว่ามีสิทธิครอบครองแต่อย่างใด ผู้ร้องสอดจึงไม่มีสิทธิยื่นคำร้องสอดเข้ามาในคดีตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗(๑)

ฎีกาที่ ๔๔๗๗/๒๕๒๙ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยนำเจ้าพนักงานไปรังวัดที่ดินรुकกล้าเข้าไปในที่ดินของโจทก์และในการทำแผนที่พิพาท โจทก์ได้นำชี้ที่ดินแปลงอื่นนอกเขตที่พิพาทว่าเป็นของโจทก์ด้วยนั้น ถือไม่ได้ว่าเจ้าของที่ดินแปลงอื่นนอกเขตที่พิพาทดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับที่ดินที่พิพาทกันระหว่างโจทก์กับจำเลย เจ้าของที่ดินแปลงอื่นนอกเขตที่พิพาทนั้นจึงไม่มีสิทธิที่จะร้องสอดเข้ามาในคดี ไม่ว่าในฐานะเป็นจำเลยร่วมหรือคู่ความฝ่ายที่สาม

เพราะฉะนั้น การจะร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๑) ได้นั้น จะต้องไม่ใช่กรณีที่คู่ความในคดีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปโต้แย้งสิทธิของบุคคลภายนอกแต่เพียงฝ่ายเดียว เพราะถ้าเป็นเช่นนั้น ก็จะร้องสอดเข้ามาในคดีไม่ได้

อีกกรณีหนึ่งที่เรามักจะเห็นอยู่เป็นประจำ เช่น โจทก์ฟ้องขอแบ่งที่ดินทรัพย์สินมรดกจากจำเลย โดยโจทก์อ้างว่าโจทก์เป็นทายาทของผู้ตายเหมือนกับจำเลย แต่จำเลยไม่ยอมแบ่งทรัพย์สินมรดกให้แก่โจทก์ โจทก์จึงมาฟ้องขอให้แบ่งทรัพย์สินมรดกดังกล่าว อาจารย์สมมติต่อไปว่าถ้าที่ดินที่โจทก์ขอแบ่งนั้น ปรากฏว่านายดำเป็นบุตรนอกกฎหมายที่ผู้ตายซึ่งเป็นบิดารับรองแล้ว นายดำก็จะมีสิทธิรับมรดกด้วย กรณีเช่นนี้ข้อพิพาทในคดีระหว่างโจทก์และจำเลยก็คือมาขอแบ่งที่ดินคนละครั้ง ซึ่งถือว่าไปโต้แย้งสิทธิและกระทบกระทั่งสิทธิของนายดำซึ่งเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วด้วย กรณีเช่นนี้ นายดำสามารถยื่นคำร้องสอดเข้ามาในคดีได้หรือถ้าที่ดินที่ฟ้องขอแบ่งนั้น ปรากฏว่าผู้ตายทำพินัยกรรมยกที่ดินดังกล่าวให้แก่ชายเหลือง ทั้งโจทก์และจำเลยไม่มีสิทธิแต่อย่างใด เพราะฉะนั้นจะมาแบ่งกันได้อย่างไร กรณีนี้ นายเหลืองก็มีสิทธิยื่นคำร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความฝ่ายที่ ๓ ได้

แต่ในเรื่องการร้องสอดในคดีขอแบ่งมรดกนั้น มักจะไม่ค่อยมีปัญหา เพราะมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๗๔๙ บัญญัติเอาไว้ว่าถ้ามีคดีฟ้องเรียกทรัพย์มรดกผู้ซึ่งอ้างว่าตนเป็นทายาทมีสิทธิในทรัพย์มรดกนั้น จะร้องสอดเข้ามาในคดีก็ได้

ฎีกาที่ ๑๕๗๒/๒๕๖๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๗ บัญญัติว่า “บุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่ความอาจเข้ามาเป็นคู่ความได้ด้วยการ ร้องสอด (๑) ด้วยความสมัครใจเองเพราะเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อยังให้ได้รับความรับรอง ค้ำครองหรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา หรือเมื่อตนมีสิทธิเรียกร้องเกี่ยวเนื่องด้วยการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น...” และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๔๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้ามีคดีฟ้องเรียกทรัพย์มรดก ผู้ซึ่งอ้างว่าตนเป็นทายาทมีสิทธิในทรัพย์มรดกนั้น จะร้องสอดเข้ามาในคดีก็ได้” เมื่อผู้ร้องสอดทั้งสามเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของพันเอก ก. กับ ฐ. ผู้ร้องสอดทั้งสามจึงเป็นทายาทมีสิทธิได้รับมรดกของพันเอก ก. และ ฐ. ประกอบกับผู้ร้องสอดทั้งสามกล่าวอ้างว่า ฐ. ทำพินัยกรรมเอกสารฝ่ายเมืองยกทรัพย์มรดกของ ฐ. ทั้งหมดให้แก่ผู้ร้องสอดทั้งสามและจำเลยซึ่งรวมถึงที่ดินพิพาททั้ง ๓ แปลง ด้วย อันเป็นการกล่าวอ้างว่าผู้ร้องสอดทั้งสามเป็นเจ้าของที่ดินพิพาททั้ง ๓ แปลง มีส่วนได้เสียในคดีส่วนการที่โจทก์ได้ฟ้องผู้ร้องสอดทั้งสามและจำเลยขอให้เพิกถอนพินัยกรรมของ ฐ. นั้น ก็ได้ความว่าศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์และศาลฎีกามีคำสั่งให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความของศาลฎีกาแล้ว คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์และคำสั่งของศาลฎีกาในคดีดังกล่าวย่อมผูกพันโจทก์และผู้ร้องสอดทั้งสาม ดังนั้นเมื่อคดีนี้โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยแบ่งทรัพย์มรดกของพันเอก ก. และคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น เมื่อผู้ร้องสอดทั้งสามเป็นผู้มีส่วนได้เสียในมูลความแห่งคดีย่อมมีสิทธิร้องขอเข้ามาในคดีเพื่อให้ได้รับความรับรอง ค้ำครอง หรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ได้ กรณีจึงมีเหตุสมควรที่จะอนุญาตให้ผู้ร้องสอดทั้งสามเข้ามาเป็นคู่ความฝ่ายที่สามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๗ (๑)

ในเรื่องร้องสอดนั้น มีประเด็นที่อาจารย์อยากจะทำให้นักศึกษาจำเอาไว้อีกประเด็นหนึ่ง นักศึกษาลองดูตัวอย่างนั้นะครับ สมมติว่าโจทก์ฟ้องว่าโจทก์เป็นเจ้าของผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทซึ่งเป็นที่ดินมือเปล่าโดยโจทก์อ้างว่าจำเลยนั้นนำเจ้าพนักงานไปรังวัดที่ดินเพื่อออกโฉนดที่ดิน ถือเป็นการบุกรุกครอบครองครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินของโจทก์ ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ต่อมาปรากฏว่าจำเลยนั้นขาดนัดยื่นคำให้การ อาจารย์จะขอเพิ่มข้อเท็จจริงนิดนึงนะครับ ก็คือ คดีนี้จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การสมมติว่าที่ดินตามที่ดินที่โจทก์ฟ้องนั้น ความจริงแล้วเป็นของนายดำ นักศึกษาก็อาจจะเขวว่า กรณีนี้ ถ้าโจทก์ฟ้องและจำเลยให้การต่อสู้กรรมสิทธิ์ แต่ความจริงแล้วที่ดินนั้นเป็นของนายดำซึ่งนายดำร้องสอดได้แน่นอน แต่กรณีนี้จำเลยไปขาดนัดยื่นคำให้การไม่ได้ต่อสู้คดี กรณีนี้นายดำจะร้องสอดเข้าไปในคดีได้หรือไม่

คำตอบ คือสามารถร้องสอดเข้าไปได้ เพราะเป็นคนละเรื่องกัน เนื่องจากข้อพิพาทในคดีนั้น โจทก์เป็นเจ้าของที่ดิน แต่ความจริงที่ดินแปลงนี้เป็นของนายดำ เช่นนี้ แม้จำเลยจะขาดนัดยื่นคำให้การ แต่ตัวนายดำซึ่งเป็นบุคคลภายนอกนั้นก็ยังมีสิทธิร้องสอดเข้ามาในคดีได้ นักศึกษาอย่าไปไขว้เขวกับกรณีที่จำเลยนั้นขาดนัดยื่นคำให้การไม่ได้ต่อสู้คดี เพราะเป็นคนละเรื่องกัน เนื่องจากจะต้องพิจารณาข้อพิพาทในคดีที่โจทก์กล่าวอ้างมาเป็นสำคัญว่าไปโต้แย้งสิทธิของบุคคลภายนอกหรือไม่

ฎีกาที่ ๒๗๓๗/๒๕๖๓ คดีนี้โจทก์ฟ้องโดยยกข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาว่า โจทก์เป็นเจ้าของผู้ครอบครองที่ดินพิพาทซึ่งเป็นที่ดินมือเปล่า โดยโจทก์เข้าทำประโยชน์ที่ดินพิพาทตั้งแต่ปี ๒๕๑๐ ต่อเนื่องมา

จนถึงปัจจุบัน เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐ จำเลยนำเจ้าพนักงานที่ดินไปรังวัดเพื่อออกโฉนดในที่ดินพิพาทเป็นการบุกรุกและรบกวนการครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินของโจทก์ ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายการกระทำของจำเลยตามที่โจทก์กล่าวอ้างมาในคำฟ้องดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ในฐานะเจ้าของผู้มีสิทธิครอบครองในที่ดินพิพาทแล้ว โจทก์จึงยอมมีอำนาจฟ้องจำเลย ส่วนที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยของดการรังวัดที่ดินพิพาทไว้ก่อนเนื่องจากไม่สามารถนำชี้แนวเขตที่ดินพิพาทได้ชัดเจนนั้น ก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่จำเลยได้กระทำที่เป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ จึงหาจะมีผลกระทบต่ออำนาจฟ้องของโจทก์ไม่ ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๓ พิพากษามานั้น ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วยหนึ่ง ผู้ร้องสอดทั้งสองอ้างมาในคำร้องว่าที่ดินพิพาทเป็นของผู้ร้องสอดทั้งสอง ขอให้ยกฟ้อง กับขอให้ขับไล่โจทก์และบริวารออกไปจากที่ดินพิพาท อันเป็นการร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความฝ่ายที่สามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๗ (๑) ดังนั้นเมื่อโจทก์ให้การแก้คำร้องสอดว่า ที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์ จึงเป็นคดีมีทุนทรัพย์ตามราคาที่ดินพิพาทศาลชั้นต้นจึงชอบที่จะเรียกคู่ความมากำหนดทุนทรัพย์และเรียกค่าขึ้นศาลในชั้นอุทธรณ์เสียให้ถูกต้อง

คำว่า “โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา” ตามมาตรา ๕๗ (๑) นั้น ให้นักศึกษาสังเกตคำในตัวบทนะครับคือคำว่าโดยยื่นคำร้องขอ โดยคำร้องขอนั้น ภาษากฎหมายจะเรียกว่าคำฟ้องอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นถ้าตัวบทกฎหมายเขียนว่าคำร้องขอ ก็ให้นักศึกษาเข้าใจว่าเป็นคำฟ้องอย่างหนึ่งตามความที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑ (๓) ก็ให้นักศึกษาดูนะครับว่าข้อพิพาทในคดีนั้นไปโต้แย้งสิทธิหรือกระทบกระทั่งสิทธิของบุคคลภายนอกหรือไม่ ก็ให้พิจารณาตรงจุดนี้ด้วย

ต่อไปนะครับ ในช่วงหลังซึ่งเป็นข้อยกเว้นเฉพาะมาตรา ๕๗ (๑) ก็คือ เป็นกรณีที่ศาลพิพากษาคดีแล้วหรือตัดสินคดีไปแล้วปรากฏว่าในระหว่างที่อยู่ในระหว่างการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (หมายถึงกรณีที่ตัวคดีจบไปแล้ว ไม่ใช่คดีอยู่ในระหว่างการยื่นอุทธรณ์ เพราะมีฉะนั้นก็ไม่สามารถร้องสอดได้) ซึ่งในระหว่างที่มีการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น การบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลดังกล่าวอาจจะไปโต้แย้งสิทธิหรือไปกระทบกระทั่งถึงสิทธิของบุคคลภายนอกคดีได้ กรณีนี้ ตามกฎหมายก็ยังเปิดช่องให้บุคคลภายนอกนั้น สามารถที่จะเข้ามาเป็นคู่ความในชั้นนี้ได้ด้วย

โดยในเรื่องนี้ในรอบ ๓ ปีที่ผ่านมาจะมีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกายู่กลุ่มหนึ่ง ซึ่งผู้ร้องสอดนั้นเป็นกรมสรรพากรเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งอาจารย์จะขอสรุปให้เข้าใจอย่างง่าย ๆ ก็คือ แต่เดิมนั้นเมื่อมีการอธิบายถึงการร้องสอดในชั้นที่มีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น อาจารย์ผู้บรรยายก็มักจะหยิบยกตัวอย่างที่ฟังแล้วสามารถเข้าใจได้ง่ายอยู่เรื่องหนึ่ง ให้นักศึกษาดูนะครับก็คือมักจะเป็นคดีที่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ ซึ่งจะเรียกว่าเป็นการยื่นคำร้องขอเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทโดยเสียค่าขึ้นศาลจำนวน ๒๐๐ บาท ซึ่งคดียื่นคำร้องขอแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์นั้นศาลก็จะประกาศนัดไต่สวนคำร้อง หากไม่มีผู้ใดคัดค้าน เมื่อไต่สวนเสร็จ ศาลก็จะมีคำสั่งว่าที่ดินมีโฉนดเลขที่ ๑ ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องโดยการครอบครองปรปักษ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๘๒ ให้นักศึกษาลองพิจารณาดูนะครับว่า

สมมุติโฉนดที่ดินแปลงนี้มีชื่อนักศึกษาเป็นเจ้าของและบุคคลที่ไปร้องนั้นอาจจะจะเป็นลูกจ้างของนักศึกษาโดยนักศึกษาอาจจะมอบหมายให้ช่วยดูแลทรัพย์สิน ก็คือให้ครอบครองทำประโยชน์แทนนักศึกษา เพราะนักศึกษาอาจจะไม่มีเวลาดูแลที่ดิน แต่มาทราบเรื่องเมื่อศาลมีคำสั่งแล้วว่าที่ดินโฉนดเลขที่นี้ของนักศึกษานั้น ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของตัวผู้ร้องโดยการครอบครองปรปักษ์ไปแล้ว แต่บังเอิญตัวลูกจ้างของ

นักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาไม่ได้ไปดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงชื่อทางทะเบียน กรณีนี้ตัวเราซึ่งเป็นเจ้าของที่ดิน จะทำอย่างไร

คำตอบ นักศึกษาสามารถใช้บทบัญญัติมาตรา ๕๗(๑) ตอนท้ายโดยยื่นคำร้องสอดเข้าไปในคดีเรื่อนั้น ก็คือคดีที่ศาลมีคำสั่งแสดงกรรมสิทธิ์นั้นได้ โดยในเรื่องนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นการร้องสอดเข้ามาในคดี มาดูตัวอย่างนะครับ

คดีนี้ เป็นเรื่องและผู้ร้องมายื่นคำร้องขอแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยมีชื่อของผู้คัดค้านซึ่งเป็นเจ้าของโฉนดเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ศาลก็มีคำสั่งเรียบร้อยแล้ว ปรากฏว่าตัวผู้ร้องนั้น กำลังจะนำคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าวนี้ไปแสดงต่อเจ้าพนักงานที่ดินเพื่อเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน ซึ่งถือว่าการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เพราะฉะนั้น นักศึกษาลองพิจารณาดูว่าถ้าหากเจ้าพนักงานที่ดินนั้นดำเนินการให้แก่ตัวผู้ร้องโดยเปลี่ยนชื่อในโฉนดให้แก่ผู้ร้องเช่นนี้ ผู้คัดค้านซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินเดิมนั้นย่อมเป็นผู้เสียหาย เพราะฉะนั้นจึงเข้าหลักเกณฑ์ว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและถูกโต้แย้งสิทธิ

ซึ่งในคำพิพากษาของศาลฎีกานั้น ให้เหตุผลเอาไว้ว่าผู้คัดค้านก็คือผู้ร้องสอดนั้น ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและถูกโต้แย้งสิทธิ เพราะถือว่าเป็นผู้มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดินและมีมีส่วนได้เสียแน่นอน รวมถึงถูกโต้แย้งสิทธิ เพราะมีผู้มาแย้งกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยว่าสามารถร้องสอดได้และไม่เป็นการขัดกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๔๕ (๒) ด้วย ทั้งนี้เพราะคดีเรื่องนี้ผู้คัดค้านซึ่งเป็นผู้มีชื่อในโฉนดที่ดินนั้นไม่ได้คัดค้านเข้ามาในคดีก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ดังนั้นจึงถือว่าเป็นบุคคลภายนอก แต่ถ้าคัดค้านเข้ามาก่อนศาลมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัย หากศาลวินิจฉัยอย่างไร ก็ถือว่าเป็นอันจบ แต่คดีนี้ตัวผู้คัดค้านไม่ได้เข้ามาเป็นคู่ความด้วย ดังนั้น จึงไม่ต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๕ (๒) โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้คัดค้านนั้นไปฟ้องเป็นคดีใหม่

ฎีกาที่ ๒๕๙๑/๒๕๔๕ การที่ผู้ร้องนำคำพิพากษาไปแสดงต่อเจ้าพนักงานที่ดินเพื่อดำเนินการขอเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน ย่อมถือได้ว่าเป็นการดำเนินการในชั้นบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หากเจ้าพนักงานที่ดินดำเนินการให้ย่อมจะเกิดความเสียหายแก่ผู้คัดค้านซึ่งเป็นผู้มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ ผู้คัดค้านจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและถูกโต้แย้งสิทธิ ขอบที่จะร้องขอเข้ามาในชั้นบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ (๑) กรณีนี้ผู้คัดค้านซึ่งไม่ได้ร้องคัดค้านเข้ามาในคดีก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาแสดงกรรมสิทธิ์ ถือได้ว่าผู้คัดค้านเป็นบุคคลภายนอก จึงสามารถพิสูจน์ในชั้นนี้ได้ว่าผู้คัดค้านมีสิทธิดีกว่าผู้ร้อง คำพิพากษาที่แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่ผูกพันผู้คัดค้านตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๕ (๒)

นักศึกษาครับ ในปัจจุบันนี้ ก็มีคดีเกิดขึ้นอีกลักษณะหนึ่งนะครับ โดยเปลี่ยนข้อเท็จจริงนิดเดียว เพราะว่าเป็นเรื่องและผู้ร้องมายื่นคำร้องขอแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ เมื่อศาลได้สวนแล้วก็มีคำสั่งว่าให้ที่ดินนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องโดยการครอบครองปรปักษ์ นักศึกษาลองพิจารณาดูนะครับ ตามตัวอย่างแรกนั้น เป็นเรื่องที่ศาลมีคำสั่งไปแล้ว แต่ผู้ร้องยังไม่ได้ดำเนินการเปลี่ยนชื่อในโฉนดที่ดิน ก็คือยังไม่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน ซึ่งกรณีนี้ไม่มีปัญหา เพราะผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นคำร้องสอดเข้าไปได้

แต่ในข้อเท็จจริงนี้ ปรากฏว่ามีการนำเอาคำสั่งศาลนั้นไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน ก็คือเปลี่ยนแปลงชื่อในโฉนดเรียบร้อยแล้ว ซึ่งโดยหลักแล้ว การบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ต้องถือว่าเสร็จสิ้นแล้ว แต่บังเอิญคดีนี้ ปรากฏว่าที่ดินแปลงดังกล่าวนั้นกรมสรรพากรได้ยึดที่ดินแปลงนี้เอาไว้ก่อนแล้ว เพราะเจ้าของที่ดินเดิมซึ่งเป็นผู้มีชื่อในโฉนดนั้น ค้างชำระค่าภาษีอากรโดยตามประมวลรัษฎากรมาตรา ๑๒ นั้น

บัญญัติให้อธิบดี มีอำนาจสั่งยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการเสียหายอากรโดยไม่จำเป็นต้องออกหมายยึดหรืออายัด เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าประมวลรัษฎากรนั้น จะมีบทบัญญัติพิเศษที่ให้อธิบดีกรมสรรพากรหรือถ้าต่างจังหวัดก็จะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด สามารถจะยึดทรัพย์สินของผู้ที่ค้างชำระค่าภาษีอากรได้เลย โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล

ซึ่งปรากฏว่าที่ดินที่ผู้ร้องมาขอแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น กรมสรรพากรได้มีการยึดเอาไว้ก่อนแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งว่าผู้ร้องได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์ ซึ่งเมื่อกรมสรรพากรทราบเรื่อง ก็ได้มีการยื่นคำร้องสอดเข้าไปในคดีที่ยื่นคำร้องขอแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จึงเกิดปัญหาว่ากรมสรรพากรจะสามารถยื่นคำร้องเข้าไปได้หรือไม่ แต่ให้นักศึกษาสังเกตนะครับว่าตามข้อเท็จจริงนั้น ปรากฏว่าในเรื่องการร้องขอแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น เกิดขึ้นหลังจากที่กรมสรรพากรซึ่งเป็นผู้ร้องสอดนั้นยึดที่ดินเอาไว้ก่อนแล้ว

ในเรื่องนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยเอาไว้เป็นคำพิพากษาของศาลฎีกาอยู่หลายฉบับ เช่น ฎีกาที่ ๓๕๔/๒๕๖๔ ฎีกาที่ ๒๕๒๓/๒๕๖๔ ฎีกาที่ ๗๒๑/๒๕๖๕ ฎีกาที่ ๔๕๒/๒๕๖๖ โดยวางหลักเกณฑ์เอาไว้ว่าสิทธิของกรมสรรพากรที่สามารถยึดทรัพย์สินของบุคคลที่ค้างชำระค่าภาษีอากรได้โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาลนั้น ถือได้ว่าเป็นสิทธิอื่นที่บุคคลภายนอกอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย กล่าวคือกฎหมายให้สิทธิกรมสรรพากรไว้โดยเฉพาะถึงขนาดนี้แล้ว ศาลฎีกาก็เลยวางหลักเกณฑ์โดยถือว่ากรมสรรพากรนั้นมีส่วนได้เสียและถูกโต้แย้งสิทธิ เพราะมีการยึดทรัพย์สินเอาไว้ก่อนแล้ว การที่ผู้ร้องนำคำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้ที่ดินพิพาทตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องโดยการครอบครองปรปักษ์ไปแสดงต่อเจ้าพนักงานที่ดินเพื่อดำเนินการขอเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนเป็นชื่อของผู้ร้อง ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการในชั้นบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หากเจ้าพนักงานที่ดินดำเนินการให้ ย่อมจะเกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องสอด ซึ่งข้อเท็จจริงตามฎีกานี้ จะเห็นได้ว่าผู้ร้องกำลังจะไปเปลี่ยนชื่อทางทะเบียน

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ร้องจะเปลี่ยนชื่อทางทะเบียนไปแล้ว ในอีกฎีกาหนึ่งก็ให้เหตุผลเหมือนกัน ก็คือผู้ร้องสอดนั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและถูกโต้แย้งสิทธิ จึงชอบที่จะร้องขอเข้ามาในชั้นบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ เพราะฉะนั้น แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงชื่อไปแล้ว ผลทางกฎหมายก็เหมือนกันโดยเฉพาะฎีกาที่ ๔๕๒/๒๕๖๖

ฎีกาที่ ๓๕๔/๒๕๖๔ ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าที่ดินโฉนดเลขที่ ๑๓๐๖๘๘๗ เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องโดยการครอบครองปรปักษ์ ส่วนผู้ร้องสอดเป็นเจ้าของ ร. ซึ่งศาลฎีกามีคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับผิดชอบในหนี้ภาษีอากรตามที่ผู้ร้องสอดประเมิน เมื่อผู้ร้องสอดนำยึดที่ดินเอาไว้แล้วโดยผู้ร้องอ้างว่าเป็นเจ้าของที่ดินดังกล่าวมิได้ดำเนินการเพื่อให้เพิกถอนการยึดที่ดินของผู้ร้องสอด ดังนั้น ผู้ร้องสอดย่อมสามารถดำเนินการบังคับคดีของตนต่อไปได้ การที่ผู้ร้องนำคำสั่งของศาลชั้นต้นในคดีนี้ไปยื่นคำขอจดทะเบียนต่อสำนักงานที่ดินเพื่อจดทะเบียนการได้มาในที่ดินดังกล่าว เป็นการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๘๒ อันเป็นการดำเนินการบังคับตามคำสั่งของศาลชั้นต้น เมื่อการดำเนินการดังกล่าวจะมีผลให้เปลี่ยนชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวจาก ร. ลูกหนี้ในหนี้ค่าภาษีอากรค้างชำระของผู้ร้องสอด ไปเป็นของผู้ร้อง การบังคับตามคำสั่งของผู้ร้องในคดีนี้ย่อมมีผลกระทบกระเทือนถึงสิทธิของผู้ร้องสอดในฐานะเจ้าหนี้ภาษีของ ร. ที่ยึดที่ดินดังกล่าวไว้เพื่อขายทอดตลาดแล้ว ผู้ร้องจึงมีสิทธิยื่นคำร้องเข้ามาในคดีนี้เพื่อบังคับให้ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามสิทธิของผู้ร้องสอดในชั้นบังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๗ (๑)

ฎีกาที่ ๒๘๒๓/๒๕๖๔ ผู้ร้องสอดอาศัยอำนาจตาม ป.ร. ฎีกา มาตรา ๑๒ ยึดที่ดินพิพาทเพื่อขายทอดตลาดนำเงินชำระหนี้ค่าภาษีอากรค้างก่อนที่ผู้ร้องจะยื่นคำร้องขอให้มีการสั่งว่าผู้ร้องได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทโดยการครอบครองปรปักษ์ สิทธิของผู้ร้องสอดดังกล่าวถือเป็นสิทธิอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย การที่ผู้ร้องนำคำสั่งศาลที่ให้ที่ดินพิพาทตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๘๒ ไปขอเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนเป็นชื่อของผู้ร้องถือเป็นการดำเนินการในชั้นบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งหากเจ้าพนักงานที่ดินดำเนินการให้ยอมจะเกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องสอด ผู้ร้องสอดจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและถูกโต้แย้งสิทธิ ชอบที่จะร้องขอเข้ามาในชั้นบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗(๑)

ฎีกาที่ ๓๒๑๑/๒๕๖๕ ผู้ร้องสอดอาศัยอำนาจตาม ป.ร. ฎีกา มาตรา ๑๒ ยึดที่ดินพิพาทเพื่อขายทอดตลาดนำเงินชำระหนี้ค่าภาษีอากรค้างก่อนที่ผู้ร้องจะยื่นคำร้องขอให้มีการสั่งว่าผู้ร้องได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทโดยการครอบครองปรปักษ์ เมื่อมีคำสั่งยึดแล้ว บุคคลใดจะทำลาย ย้ายไปเสีย ซ่อมรั้น หรือโอนไปให้แก่บุคคลอื่นซึ่งทรัพย์สินที่ถูกยึดดังกล่าวไม่ได้ตามมาตรา ๑๒ ทวิ สิทธิของผู้ร้องสอดดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นสิทธิอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย การที่ผู้ร้องนำคำสั่งศาลที่ให้ที่ดินพิพาทตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๘๒ ไปขอเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนเป็นชื่อของผู้ร้อง ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการในชั้นบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หากเจ้าพนักงานที่ดินดำเนินการให้ยอมจะเกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องสอด ผู้ร้องสอดจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและถูกโต้แย้งสิทธิที่จะร้องขอเข้ามาในชั้นบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ (๑) แม้ว่าผู้ร้องนำคำสั่งศาลไปดำเนินการจดทะเบียนที่ดินให้ผู้ร้องถือกรรมสิทธิ์แล้ว แต่ก็เป็นดำเนินการหลังจากที่ผู้ร้องสอดยึดที่ดินพิพาทไว้แล้ว อันมีปัญหาคือต้องวินิจฉัยต่อไปว่า การจดทะเบียนที่ดินนั้นชอบหรือไม่ ชอบที่ศาลชั้นต้นจะรับคำร้องขอของผู้ร้องสอดไว้เพื่อดำเนินการไต่สวนและวินิจฉัยถึงข้อโต้แย้งสิทธิของผู้ร้องสอดในชั้นบังคับคดีตามรูปคดีต่อไป

***ฎีกาที่ ๔๕๒/๒๕๖๖** แม้ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้ร้องได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทโดยการครอบครองปรปักษ์ จนกระทั่งมีการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงสิทธิให้ผู้ร้อง มีชื่อในโฉนดที่ดินพิพาทแล้วโดยไม่มีการออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ตาม แต่ผู้ร้องอาจนำคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทดังกล่าวไปใช้ยื่นแก่บุคคลภายนอกได้ ทั้งยังทำให้ผู้คัดค้านสิ้นสิทธิในการบังคับคดีแก่ที่ดินพิพาทที่ยึดไว้แล้ว เพราะที่ดินพิพาทไม่ใช่ของ ร. ลูกหนี้ของผู้คัดค้านอีกต่อไป ผู้คัดค้านซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวเนื่องด้วยการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลและชอบที่จะยื่นคำร้องขอสอดเข้ามาในคดีได้ โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่มีการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เพื่อขอให้ได้รับความรับรอง ค้ำประกัน หรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ (๑)

ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ผู้ร้องครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินพิพาทโดยความสงบและเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ แต่ผู้คัดค้านอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๒ แห่ง ป.ร. ฎีกา ยึดที่ดินพิพาทของ ร. เพื่อขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ค่าภาษีอากรค้าง ตามประกาศกรมสรรพากร (ภ.ส. ๑๘) เรื่อง ให้ยึดทรัพย์สินของผู้ค้างภาษีอากร ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๑ โดยผู้คัดค้านปิดประกาศดังกล่าวไว้ ณ ที่ดินพิพาทและส่งสำเนาประกาศ ยึดที่ดินพิพาทให้ ร. โดยชอบแล้ว เมื่อผู้คัดค้านยึดที่ดินพิพาทเพื่อขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ค่าภาษีอากรค้างก่อนที่ผู้ร้องจะครอบครองที่ดินพิพาทครบ ๑๐ ปี กรณีจึงยังถือไม่ได้ว่าผู้ร้องครอบครอง

ที่ดินพิพาทโดยสงบด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ เพราะสิทธิของผู้ร้องถูกระงับโดยการยึดทรัพย์ของผู้คัดค้านที่อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๒ แห่ง ป.ร.ฎ. แม้ผู้ร้องครอบครองที่ดินพิพาทติดต่อกันเกินกว่า ๑๐ ปี ก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทโดยการครอบครองปรปักษ์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๘๒ เมื่อผู้คัดค้านไม่ได้ร้องคัดค้านเข้ามาในคดีในศาลชั้นต้น จึงถือได้ว่าผู้คัดค้านเป็นบุคคลภายนอก คำสั่งศาลชั้นต้นที่แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทไม่ผูกพันผู้คัดค้านตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๕ วรรคสอง (๒) ผู้คัดค้านจึงสามารถพิสูจน์ได้ว่าที่ดินพิพาทยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของ ร.

นักศึกษาครับ จะมีถ้อยคำอยู่คำหนึ่ง ก็คือ แม้ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้ร้องได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทโดยการครอบครองปรปักษ์จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงสิทธิให้ผู้ร้องมีชื่อในโฉนดที่ดินพิพาทไปแล้วโดยไม่มีการออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ตาม ทั้งนี้ เพราะขณะที่ศาลมีคำสั่งแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น คดีดังกล่าว เป็นคดีที่ไม่มีข้อพิพาทหรือที่เรียกว่าเป็นคดีฝ่ายเดียว เพราะฉะนั้น จึงไม่มีคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง จึงไม่มีการออกหมายบังคับคดี เพราะไม่มีบุคคลที่จะต้องเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ดังนั้น จึงย้อนมาถึงตัวบทที่อาจารย์กล่าวเมื่อสักครูโดยบทบัญญัติในมาตรา ๕๗ (๑) ก็คือ เมื่อตอนมีสิทธิเรียกร้องเกี่ยวเนื่องด้วยการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง นักศึกษาจะเห็นนะครับว่ากฎหมายไม่ได้ใช้คำว่าบังคับคดี เพราะฉะนั้นจึงสามารถร้องสอดได้

นักศึกษาครับ บทบัญญัติในมาตรา ๕๗ (๑) นั้น แน่นนอนว่าถ้าเป็นการร้องสอดในขณะที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณา ก็สามารถร้องต่อศาลที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาได้แน่นอน แต่ถ้าเป็นการร้องสอดในชั้นที่มีการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น กรณีนี้ ก็จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดี ซึ่งบางครั้งนักศึกษาอาจจะไขว้เขวว่าศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น คือศาลใด

ในเรื่องนี้ เราจะต้องไปพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๗๑ โดยศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดี ก็คือ ศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีในชั้นต้น เพราะฉะนั้น ก็คือศาลเดียวกันนั่นเอง

ต่อไปเรามาดูการร้องสอดในกรณีที่ ๒ คือกรณีตามมาตรา ๕๗ (๒) ซึ่งเป็นการร้องสอดเข้ามาด้วยความสมัครใจเอง โดยบุคคลภายนอกนั้นสมัครใจที่จะเข้ามาเป็นคู่ความ แต่เหตุผลใน (๒) นั้น ก็เพราะตนมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดีเรื่องนั้น

คำว่า “มีส่วนได้เสียในคดีนั้น” คืออะไร ในเรื่องนี้ถ้อยคำที่ศาลฎีกาวางไว้สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้ นะครับคือ หมายถึงผลแห่งคดีนั้น จะมีผลไปถึงตนหรือบุคคลภายนอกคนนั้น โดยตนจะต้องเป็นผู้ที่ถูกระงับกระเทือนหรือถูกบังคับโดยคำพิพากษาในคดีนี้โดยตรง เพราะฉะนั้น นักศึกษาอาจจะสงสัยว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น โดยหลักแล้วสามารถบังคับได้เฉพาะคู่ความเท่านั้น คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลจะไปบังคับบุคคลภายนอกคดีได้อย่างไร

ในเรื่องนี้นักศึกษามาดูตัวอย่างนะครับ สมมุติว่านายดำ นายแดงและนายเหลืองเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมในที่ดินแปลงหนึ่ง มีนายฟ้าเป็นผู้บุกรุก ซึ่งนักศึกษาได้ทราบมาแล้วว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๕๙ นั้น นายดำเจ้าของรวมคนหนึ่งสามารถเป็นโจทก์ฟ้องขับไล่นายฟ้าได้เลย นายแดงและนายเหลืองไม่จำเป็นต้องร่วมเป็นโจทก์ด้วยก็ได้ สมมุติว่านายดำเป็นโจทก์ฟ้องขับไล่นายฟ้า นายฟ้าให้การต่อสู้กรรมสิทธิ์ โดยอ้างว่าที่ดินกรรมสิทธิ์รวมแปลงดังกล่าวนี้ตกเป็นของนายฟ้าโดยการครอบครองปรปักษ์

นักศึกษาolongวินิจฉัยคุณะศรีบ สมมุติว่าศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยรับฟังว่าที่ดินพิพาทนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนายฟ้าจำเลยโดยการครอบครองปรปักษ์ นายแดงและนายเหลืองซึ่งไม่ได้เป็นคู่ความ ก็ต้องถือว่าแพ้คดีไปด้วย ดังนั้นผลของคำพิพากษาในคดีนี้ก็จะเป็นไปกระทบกระทั่งและมีผลไปถึงเจ้าของรวมซึ่งเป็นบุคคลภายนอกโดยตรง ดังนั้นตามตัวอย่างดังกล่าวนี้ ในระหว่างพิจารณานายแดงและนายเหลือง สามารถที่จะยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับนายดำได้ โดยอ้างว่าผู้ร้องทั้งสองนี้เป็นเจ้าของรวมในที่ดินที่โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลย ซึ่งผลของคดีเรื่องนี้ จะมีผลไปถึงผู้ร้องทั้งสองด้วย ผู้ร้องจึงขอเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมกับโจทก์ในคดีนี้

เพราะฉะนั้น คดีเรื่องนี้แม้ว่านายแดงและนายเหลืองจะไม่ได้เป็นคู่ความด้วย แต่ถ้านายดำซึ่งเป็นโจทก์แพ้คดี นายแดงและนายเหลืองก็จะแพ้ไปด้วย เพราะฉะนั้น จึงถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดีเรื่องนี้

นักศึกษามาลองดูตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่งนะครับ สมมุติผู้เสียหายในกรณีละเมิดนั้น ฟ้องนายจ้างแต่เพียงผู้เดียวให้รับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง กล่าวคือ ผู้เสียหายไม่ได้ฟ้องลูกจ้าง กรณีนี้ลูกจ้างนั้นจะเห็นได้ว่าหากศาลพิพากษาให้นายจ้างแพ้คดี นายจ้างก็มีสิทธิที่จะมาไล่เบี้ยจากลูกจ้างได้ เพราะฉะนั้น ถ้านายจ้างแพ้คดี ก็ต้องถือว่าลูกจ้างได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน ลูกจ้างก็อาจจะยื่นคำร้องสอดขอเข้ามาเป็นจำเลยร่วมได้

มีตัวอย่างคดีอยู่เรื่องหนึ่ง เป็นคดีที่โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากอสังหาริมทรัพย์ ตัวจำเลยให้การต่อสู้คดีว่าที่ดินพิพาทนั้นจำเลยได้เข้ามาจากนายดำและมีการเช่าถูกต้องตามกฎหมายนักศึกษาลองนึกดูว่า ถ้าสมมุติเราเป็นนายดำซึ่งคดีเรื่องนี้ถ้าหากว่าจำเลยแพ้คดี นายดำผู้ให้เช่าจะต้องรับผิดชอบในการรอนสิทธิ ซึ่งกฎหมายในเรื่องเช่าทรัพย์นั้น ก็ให้นำตัวบทกฎหมายในเรื่องซื้อขายมาใช้บังคับด้วย เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าถ้าจำเลยแพ้คดี ผลของคดีนั้นก็จะเป็นไปถึงนายดำด้วย เพราะนายดำต้องรับผิดชอบในเรื่องการรอนสิทธิ เรื่องนี้นายดำจึงได้ยื่นคำร้องสอดเข้ามาว่าหากจำเลยจะต้องแพ้คดี ผู้เช่าก็อาจจะฟ้องผู้ร้องสอดให้รับผิดชอบได้ เพราะฉะนั้นนายดำผู้ให้เช่าจึงร้องสอดเข้ามาในคดีเป็นจำเลยร่วม

เรื่องนี้ ศาลฎีกาก่อนอนุญาต เพราะถ้าจำเลยแพ้คดี จำเลยอาจฟ้องผู้ร้องสอดให้ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการรอนสิทธิ ดังนั้น จึงอนุญาตให้เข้ามาเป็นคู่ความได้

ฎีกาที่ ๑๐๑๐/๒๕๒๒ ผู้ร้องสอดขอเข้ามาเป็นจำเลยร่วม อ้างเหตุว่าจำเลยทั้งสองเช่าที่ดินผู้ร้องสอดไม่ได้เช่าจากโจทก์ หากจำเลยแพ้คดี อาจฟ้องผู้ร้องสอดให้เสียหาย ผู้ร้องสอดจึงมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๗(๒) แต่เมื่อศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้องและภายหลังปรากฏว่าศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยทั้งสองแพ้คดีไปแล้ว จำเลยทั้งสองมิได้อุทธรณ์เป็นเหตุให้คดีถึงที่สุด สิทธิในการดำเนินคดีของจำเลยจึงไม่มีอีกแล้ว ก็ไม่มีประโยชน์ที่จะอนุญาตให้ผู้ร้องสอดเข้ามาเป็นจำเลยร่วม

มาดูตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่งนะครับ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่โจทก์นั้นฟ้องบริษัทจำกัดเป็นจำเลย โดยบริษัทนั้นต้องถือว่าเป็นนิติบุคคลต่างหากซึ่งเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้น โจทก์ได้ฟ้องจำเลยซึ่งเป็นบริษัทจำกัดให้ชำระหนี้ อาจารย์ถามว่ากรณีนี้ผู้ถือหุ้นจะยื่นคำร้องสอดเข้ามา เพื่อขอเป็นจำเลยร่วมกับบริษัทได้หรือไม่

คำตอบ ในเรื่องนี้นักศึกษาจะเห็นได้ชัดเจนว่าตัวบริษัทจำกัดนั้น เป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้นหรือผู้ร้องสอดและคดีเรื่องนี้ หากบริษัทจำกัดนั้นหากแพ้คดี ก็ไม่ได้มีผลกระทบไปถึงผู้ถือหุ้น เพราะผู้ถือหุ้นนั้นต้องรับผิดชอบเพียงจำนวนหุ้นที่ถืออยู่ แต่ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว เพราะฉะนั้นจึงไม่ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียเนื่องจากผลตามกฎหมายในคดีนี้ ไม่ได้ปรากฏเหตุที่จะทำให้ผู้ถือหุ้นนั้นต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว คดีเรื่องนี้หากบริษัทแพ้ ฝ่ายที่ชนะคดีก็ไปบังคับคดีเอาแก่บริษัท ไม่ได้ไปยึดทรัพย์ของผู้ถือหุ้นแต่อย่างใด

ฎีกาที่ ๕๐/๒๕๔๓ จำเลยเป็นบริษัทจำกัด มีฐานะเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ร้อง แม้ผู้ร้องจะเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทจำเลย แต่การที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบต่อโจทก์หรือไม่มีผลโดยตรงต่อผู้ร้อง ทั้งการที่ผู้ร้องเป็นกรรมการผู้จัดการของบริษัทจำเลยและเป็นผู้มีคำสั่งเลิกจ้างโจทก์ ก็เป็นการกระทำในฐานะผู้แทนจำเลยซึ่งเป็นนิติบุคคลเมื่อไม่ปรากฏเหตุอื่นใดที่จะทำให้ผู้ร้องต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว ผู้ร้องย่อมไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัวต่อโจทก์ ผู้ร้องจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาเป็นคู่ความเพื่อยังให้ได้รับความรับรองคุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิและไม่มีส่วนได้เสียในผลแห่งคดี ไม่อาจขอเข้าเป็นจำเลยร่วมได้

ข้อสังเกต คดีนี้ ศาลวินิจฉัยว่าผู้ร้องไม่มีความจำเป็นที่จะเข้ามาในคู่ความและไม่มีส่วนได้เสียในผลแห่งคดี เพราะฉะนั้นก็สามารถสรุปได้ว่าถ้าเป็นการร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๒) นั้น **ให้นักศึกษาดูว่าผลของคดีที่โจทก์และจำเลยพิพาทกันนั้น ต้องสามารถบังคับบุคคลภายนอกคดีได้โดยตรงหรือบุคคลภายนอกคดีนั้นจะต้องถูกกระทบกระเทือนโดยตรงจากผลของคำพิพากษาคดีเรื่องนั้น** ซึ่งภาษากฎหมายจะเรียกว่ามีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดี

เพราะฉะนั้น กรณีที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดถูกฟ้อง กรณีนี้ ห้างหุ้นส่วนผู้จัดการซึ่งเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด โดยจะต้องรับผิดชอบในหนี้ของห้างหุ้นส่วนจำกัดโดยไม่จำกัดจำนวน เพราะฉะนั้นหุ้นส่วนผู้จัดการสามารถที่จะถูกบังคับคดีได้ กรณีเช่นนี้ หากห้างหุ้นส่วนจำกัดถูกฟ้อง หุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนจำกัดดังกล่าวก็สามารถร้องสอดเข้ามาเป็นจำเลยร่วมได้ตามมาตรา ๕๗ (๒) (ฎีกาที่ ๓๗๐/๒๕๕๒)

เหล่านี้เป็นตัวอย่งของคดีที่มักจะเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ แต่จะมีอีกตัวอย่งหนึ่งนะครึบก่อนจะผ่าน (๒) ไป นักศึกษาลองมาคูดัวอย่งนั้นะครึบว่าหากข้อเท็จจริงเป็นลักษณะเช่นนี้ จะสามารถร้องสอดเข้ามาร่วมเป็นคู่ความเดิมได้หรือไม่

โดยเรื่องนี้เป็นเรื่องที่โจทก์ฟ้องจำเลยเพื่อขอให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายที่ดินระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๒ โดยอ้างว่าโจทก์นั้นได้จำนองที่ดินเอาไว้กับจำเลยที่ ๑ และต่อมามีการไถ่ถอนที่ดินที่จำนองกล่าวคือ มีการชำระหนี้จำนองแล้ว ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ไม่ยอมไปจดทะเบียนไถ่ถอนจำนอง โจทก์จึงมาฟ้องจำเลยทั้งสอง ในระหว่างพิจารณา ปรากฏว่ามีนายคำยื่นคำร้องสอดเพื่อขอเข้ามาเป็นคู่ความ โดยขอเข้ามาเป็นโจทก์ร่วม โดยอ้างว่าผู้ร้องได้ช่วยเหลือโจทก์ด้วยการชำระเงินค่าไถ่ถอนที่ดินที่โจทก์พิพาทกับจำเลยทั้งสอง จึงร้องสอดเข้ามาขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม กรณีเช่นนี้ จะร้องสอดเข้ามาได้หรือไม่

คำตอบ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจะร้องสอดเข้ามาในคดีนี้ได้เพราะผลคดีนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับผู้ร้องสอด ส่วนการที่ผู้ร้องสอดไปช่วยเหลือโจทก์ โดยนำเงินไปให้โจทก์เพื่อไถ่ถอนจำนองที่ดินคืนจากจำเลยที่ ๑ นั้น ถือว่าเป็นความเกี่ยวพันระหว่างโจทก์กับตัวบุคคลภายนอก แต่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับรูปคดีแต่อย่างใด เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่บุคคลภายนอกนั้นมีความเอื้อเพื่อส่วนตัวโดยช่วยเหลือโจทก์ในการชำระหนี้เท่านั้น ดังนั้น ข้อพิพาทในคดีระหว่างโจทก์กับจำเลยไม่ได้โต้แย้งสิทธิบุคคลภายนอก จึงถือไม่ได้ว่าบุคคลภายนอกมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดีนี้

ฎีกาที่ ๔๕๐๓/๒๕๖๑ การร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความในคดีตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ (๒) บุคคลภายนอกอาจเข้ามาเป็นคู่ความได้ต้องมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดีนั้น หมายความว่าผลของคดีตามกฎหมายจะเป็นผลไปถึงตน โดยจะต้องเป็นผู้ที่ถูกกระทบกระเทือนหรือถูกบังคับตามคำพิพากษาในคดีโดยตรง ซึ่งหนี้จำนองระหว่างโจทก์(ผู้จำนอง) กับจำเลยที่ ๒ อันเป็นฐานแห่งมูลหนี้ในคดีนั้น ผู้ร้องมิได้มีส่วนได้เสียเกี่ยวพันด้วยแต่ประการใด การที่ผู้ร้องอ้างในคำร้องว่าผู้ร้องได้ช่วยเหลือโจทก์ด้วยการชำระเงินค่าไถ่ถอนที่ดินทั้ง ๒ แปล

ลงที่โจทก์พิพาทกับจำเลยที่ ๒ จึงเป็นความเกี่ยวพันกันเองระหว่างผู้ร้องกับโจทก์ โดยผู้ร้องเป็นเพียงบุคคลภายนอกที่มีความเอื้อเพื่อส่วนตัวช่วยเหลือโจทก์ในการชำระหนี้เท่านั้น ไม่อาจถือได้ว่าผู้ร้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดีที่โจทก์กับจำเลยทั้งสองพิพาทกัน จึงไม่มีสิทธิร้องสอดเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ (๒)

กรณีสุดท้ายนะครับ ก็คือกรณีของมาตรา ๕๗ (๓) มาตรา ๕๗ (๓) นั้น อาจารย์ได้กล่าวมาแล้วว่าบุคคลภายนอกคดีนั้น ไม่ได้สมัครใจที่จะเข้ามาเป็นคู่ความ กล่าวคือไม่ได้มีความต้องการหรือมีความประสงค์หรือไม่มีความอยาก แต่ถูกบังคับให้เข้ามาในคดีเพราะศาลไปออกหมายเรียกให้บุคคลภายนอกเข้ามาในคดี ซึ่งแน่นอนว่าการที่ศาลจะออกหมายเรียกได้นั้น ก็อาจจะมีสาเหตุมาจากการที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีนั้นขอให้ศาลออกหมายเรียกหรืออาจจะเกิดจากการที่ศาลเห็นสมควรเอง ทั้งที่คู่ความไม่ได้มีคำขอ กล่าวคือ ศาลออกหมายเรียกเองก็ได้ ซึ่งก็มีอยู่เหมือนกันแต่มีจำนวนที่น้อย เพราะส่วนใหญ่แล้ว ก็จะเป็นเรื่องที่คู่ความในคดีนั้นเป็นฝ่ายที่ขอให้ศาลออกหมายเรียก

โดยในเรื่องนี้รายละเอียดจะมารว่กันต่อในช่วงหลัง เดี่ยวเราจะมาพบกันอีกครั้งหนึ่งเวลา ๑๐:๐๐ น. นะครับ ในช่วงแรกนั้นก็ขอยุติการบรรยายไว้เพียงเท่านี้

สรุปและตรวจทานความถูกต้องโดยแอดมินหญิง